

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Dopady mezinárodního terorismu na sektor cestovního ruchu

Vypracovala: Bc. Pavla Beranová

Vedoucí práce: Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.

České Budějovice 2018

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Pavla ČERNÁ**
Osobní číslo: **E15613**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Dopady mezinárodního terorismu na sektor cestovního ruchu**
Zadávací katedra: **Katedra ekonomiky**

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je aktuální analýza vlivu hrozeb mezinárodního terorismu na ekonomiky profitujících ze služeb cestovního ruchu. Analýza bude zpracována převážně na finanční bázi, tj. na základě příjmů z podnikání v cestovním ruchu vybraných ekonomik postižených teroristickými akcemi.

Osnova:

1. Vymezení sektoru cestovního ruchu
2. Mezinárodní terorismus jako ekonomický problém
3. Analýza finančních opatření proti mezinárodnímu terorismu
4. Vliv teroristické hrozby na příjmy cestovních kanceláří
5. Vliv teroristické hrozby na státní příjmy ekonomik profitujících z cestovního ruchu

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **40 - 50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Duval, D. T. (2007). *Tourism and transport: modes, networks and flows*. 1st ed. Clevedon: Channel View Publications.

Eichler, J. (2010). *Terorismus a války v době globalizace*. 2., dopl. vyd. Praha: Karolinum.

Eichler, J. (2009). *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Vydání 1. Praha: Portál.

Eichler, J. (2009). *Terorismus a války na počátku 21. století*. Vydání 1. Praha: Portál.

Rygllová, K. & Burian, M. (2011). *Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Vydání 1. Praha: Grada.

Palatková, M. (2011). *Mezinárodní cestovní ruch: analýza pozice turismu ve světové ekonomice, význam turismu v mezinárodních ekonomických vztazích, evropská integrace a mezinárodní turismus*. 1. vyd. Praha: Grada.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jaroslav Šetek, Ph.D.**

Katedra ekonomiky

Datum zadání diplomové práce: **16. ledna 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2017**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 22. března 2016

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to - v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne .....

.....

Bc. Pavla Beranová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu diplomové práce Ing. Jaroslavu Šetkovi, PhD. za odborné vedení, poskytování cenných rad a připomínek při zpracování mé diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala všem, kteří mě při mém studiu podporovali.

Obsah

1.	Úvod.....	4
2.	Cestovní ruch	6
2.1.	Vymezení sektoru cestovního ruchu	6
2.2.	Definice cestovního ruchu	6
2.3.	Druhy cestovního ruchu	7
2.4.	Ekonomické činnosti spadající pod cestovní ruch	8
2.5.	Cestovní ruch z makroekonomického hlediska	10
2.5.1.	Hrubý domácí produkt	11
2.5.2.	Zaměstnanost	11
2.5.3.	Cenová stabilita.....	12
2.5.4.	Vnější ekonomická rovnováha.....	13
2.6.	Příjmy a výdaje cestovního ruchu	14
2.7.	Index konkurenceschopnosti v cestovním ruchu	15
2.8.	Turistický satelitní účet (TSA).....	17
3.	Mezinárodní terorismus jako ekonomický problém	19
3.1.	Definice terorismu.....	19
3.2.	Druhy terorismu	21
3.3.	Globální teroristický index.....	22
3.4.	Fungování systému GTI.....	22
3.5.	Financování terorismu.....	23
3.5.1.	Způsoby financování terorismu	24
3.6.	Opatření proti mezinárodnímu terorismu.....	25
3.7.	Ekonomické dopady terorismu	26
4.	Cestovní ruch a terorismus	29
5.	Metodická část	32

5.1. Cíl práce	32
5.2. Metodika	32
6. Vliv teroristické hrozby vybrané ekonomiky	36
6.1. Spojené státy americké.....	36
6.1.1. Teroristické útoky z 11. září 2001	36
6.1.2. Dopad na příjezdy a výjezdy.....	36
6.1.3. Dopad na HDP	40
6.1.4. Dopad na zaměstnanost.....	42
6.1.5. Dopad na příjmy.....	43
6.1.6. Dopady na společnosti profitující z cestovního ruchu	44
6.1.6.1. American Airlines	44
6.1.6.2. Hilton Worldwide Holdings.....	46
6.1.7. Shrnutí dopadů pro USA.....	48
6.2. Španělsko	48
6.2.1. Teroristické útoky z 11. března 2004.....	48
6.2.2. Dopad na příjezdy	49
6.2.3. Dopad na HDP	51
6.2.4. Dopad na zaměstnanost.....	52
6.2.5. Dopad na příjmy.....	53
6.2.6. Dopad na společnost profitující z cestovního ruchu	54
6.2.6.1. Melia Hotels International	54
6.2.7. Shrnutí dopadů pro Španělsko	56
6.3. Francie.....	56
6.3.1. Terorismus ve Francii v letech 2012-2016	56
6.3.2. Dopad na příjezdy	60
6.3.3. Dopad na HDP	61
6.3.4. Dopad na zaměstnanost.....	63

6.3.5. Dopad na příjmy.....	64
6.3.6. Dopad na společnost profitující z cestovního ruchu	64
6.3.6.1. Thomas Cook Group.....	64
6.3.7. Dopad na index konkurenceschopnosti.....	66
6.3.8. Shrnutí dopadů pro Francii	67
7. Závěr	68
I. Summary.....	70
II. Keywords.....	70
III. Seznam použitých zdrojů	71
IV. Seznam použitých tabulek, obrázků a grafů	
V. Seznam používaných zkratk	

1. Úvod

Terorismus je velmi závažný problém, který poslední dobou často zužuje mnoho zemí. Když je některá zem postižená teroristickými útoky, tak to s sebou nese mnoho negativních dopadů, mezi které patří ztráty na životech, nebo majetku, vyvolání všeobecného strachu, ale může také ovlivnit rozhodování turistů, kterou destinaci si zvolí pro trávení volného času, a to následně negativně ovlivní daný stát a také podniky, které profitují z cestovního ruchu.

Cílem této práce je analyzovat, jaké dopady s sebou právě teroristické útoky nesou na sektor cestovního ruchu, a to především z finančního hlediska. Po útocích může nastat situace, kdy bude dané místo vnímané tak negativně a ohrozí to příjezdy do dané země. To s sebou může nést pokles hrubého domácího produktu jako celku, nebo se stane, že poklesne přínos cestovního ruchu k hrubému domácímu produktu. Pokles příjezdů může dále znamenat, že klesnou příjmy, který sektor cestovního ruchu přináší a když podnikům klesají příjmy, tak se často uchýlí k propouštění a nastává situace, kdy se snižuje počet zaměstnaných v sektoru cestovního ruchu, což opět není pozitivní. A právě těmito dopady se tato práce zabývá.

Teoretická část je zaměřena na vymezení cestovního ruchu, který se zabývá mnoho činnostmi a z tohoto důvodu patří do většího množství odvětví. Dále je zde vymezena definice, co to vlastně cestovní ruch je, a jeho dělení dle různých specifikací. Je také velmi důležité vědět, které konkrétní činnosti spadají pod cestovní ruch a z tohoto důvodu je zde využita klasifikace ISIC a CZ-NACE a jsou zde popsány, které skupiny v rámci těchto klasifikací lze považovat za odvětví podílející se na cestovním ruchu. Také je zde vymezeno, jakým způsobem se hodnotí sektor cestovního ruchu z makroekonomického hlediska a co jsou to příjmy a výdaje cestovního ruchu. Definován je zde také Index konkurenceschopnosti, který byl poprvé sestaven v roce 2007 a který v sobě zahrnuje mnoho aspektů, dle kterých jsou jednotlivé země hodnocené. Je zde také zmínka o Turistickém satelitním účtu, který vznikl z důvodu, sjednocení některých definic, či přístupů v měření v oblasti cestovního ruchu. Nutné je také vymezení terorismu, který má spoustu definic, ale ze všech v podstatě vyplývá, že se jedná o takové činy, které provádějí lidé obvykle spadající do nadnárodní skupiny a jejich cílem je vzbudit v ostatních lidech strach či paniku prostřednictvím útoků, nebo výhružkami útoků, a to za účelem nějakého cíle. Vymezené jsou zde také různé druhy terorismu, a popsán nově vzniklý index, který se nazývá Globální teroristický index. Následně jsou

zde možnosti financování terorismu a také některá opatření, které jsou zaváděna ve státech v boji proti terorismu a některé ekonomické dopady terorismu. Nakonec je zde také část, která se zabývá terorismem a cestovním ruchem jako celkem.

V praktické části se práce zabývá konkrétními dopady ve třech vybraných státech, a to konkrétně ve Spojených státech amerických, Španělsku a Francii. USA je analyzováno z toho důvodu, že právě události z 11. září 2001 se považují za vznik globálního terorismu. Španělsko je vybrané, proto, že se útoky velmi podobají těm, které se udály v USA, a proto budu zjišťovat, zda se i dopady podobají. Poslední stát byl vybrán na základě toho, že je to země, do které každoročně přijíždí velké množství turistů a zároveň se dle Globálního teroristického indexu v zemi zhoršila situace, protože se zde událo několik teroristických útoků.

2. Cestovní ruch

2.1. Vymezení sektoru cestovního ruchu

Aby bylo možné vymežit sektor cestovního ruchu, jako jednu z ekonomických činností, je nutné porozumět systému, který se v České republice tomuto účelu využívá. Od roku 1994 se k tomuto účelu používala tzv. klasifikace OKEČ (Odvětvová klasifikace ekonomických činností), ale od roku 2008 se přešlo na klasifikaci NACE (Nomenclature générale des activités économiques dans les Communautés Européennes), která se používá v Evropské unii a pomáhá utvořit pole pro statistické údaje o činnostech všech oblastí ekonomiky. Za přínos tohoto systému se považuje především to, že zahrnuje nejen činnosti vlád, státní správy nebo velkých korporací, ale i malé podnikatele. Pro Českou republiku je název této klasifikace upraven na CZ-NACE, z čehož je zřejmé, že se jedná o klasifikaci tohoto státu zavedenou Českým statistickým úřadem. Jedním z důvodů, proč byla zavedena tato klasifikace, je i to, že získané údaje jsou lépe porovnatelné s dalšími světovými klasifikacemi. Tento systém třídění pomáhá dávat dohromady takové firmy a instituce, které mají mezi sebou nějaké vztahy, a to i v rámci různých odvětví. Systém funguje na principu hierarchie, kde máme velká odvětví, které můžeme dále dělit na menší, ale takové, které se zabývají stejnou výrobou či službami. Za jednotky odvětví tedy můžeme označit jednotlivé podniky, organizace, nebo instituce, jelikož jsou součástí národního hospodářství. Můžeme je rozdělit na výrobní, což jsou ty, jejichž konečným výstupem je nějaký hmotný statek, jako například produkty nebo nevýrobní, které nemají za výstup něco hmatatelného, ale jedná se spíše o různé služby. CZ-NACE má různé kategorie těchto činností, které prostřednictvím kódů rozděluje na sekce, oddíly, skupiny a třídy. Protože neexistuje samostatná sekce pro cestovní ruch, tak lze říci, že firmy, které se zabývají činnostmi s tím souvisejícími, patří do většího množství odvětví. To znamená, že různá odvětví zabezpečují chod cestovního ruchu, některá přímou spojitostí a jiná nepřímým přístupem. (Beránek, 2013)

2.2. Definice cestovního ruchu

Cestovní ruch jako takový nemá ustálenou definici, každý autor má na tento specifický sektor svůj osobní pohled, který ve své definici promítá. Goldner a Ritchie definují cestovní ruch jako procesy, činnosti a výsledky, které vyplývají ze vztahů a interakcí mezi turisty, dodavateli cestovního ruchu, vlády a okolního prostředí, jež se podílejí na získávání a pohoštění návštěvníků. (Goeldner, Ritchie, 2009) Palatková za

cestovní ruch považuje aktivity lidí, kteří na omezenou dobu cestují do působiště, které se nedá považovat za jejich obvyklé místo bydliště a zároveň důvodem pro tuto cestu není výdělek v tomto místě. Pokud daný člověk překročí hranici státu jedná se již o mezinárodní turismus. (Palatková, 2011) Tato definice je velmi obdobná jako mezinárodní definice, jež používá Český statistický úřad, který pravděpodobně vychází z definice Světové organizace cestovního ruchu UNWTO. Za cestovní ruch se považuje konání osob, které podstoupí cestu do oblastí mimo jejich řádné prostředí, a to po dobu, jež nepřekračuje období jednoho roku a podstupují ji se záměrem trávení volného času či postoupení služební cesty, ale bez nároku na odměnu ze zdrojů místa, které navštíví. (CZSO, 2017)

Ze všech těchto definic jednoznačně vyplývá, že se jedná o aktivity různých společností, které se snaží svými činnostmi uspokojit potřeby lidí, jež se na omezenou dobu dostanou na místo, které není jejich trvalým místem bydliště a zároveň zde nejsou se záměrem podnikatelské či jiné výdělečné činnosti, naopak zde peníze obvykle vydávají na spotřebu.

2.3. Druhy cestovního ruchu

Cestovní ruch je možné rozdělit dle různých specifikací na různé druhy, jako první uvádím dělení dle vztahu k platební bilanci. Pokud osoba, která trvale žije v dané zemi cestuje uvnitř této země a nedojde k překročení hranic, tak se jedná o tzv. domácí cestovní ruch. Naopak, pokud daná osoba hranici překročí, jde již o zahraniční cestovní ruch, který se dále dělí na aktivní a pasivní. Aktivní cestovní ruch, jinak řečeno příjezdový znamená příjezd zahraničního návštěvníka a jde zde o to, že tito turisté čerpají služby z dané země za cizí měnu a jde tedy o vývoz služeb. Na druhé straně pasivní cestovní ruchu, jinak řečeno výjezdový znamená naopak pokud obyvatel domácí země podstoupí cestu do zahraničí a zde čerpá služby, které se považují za dovoz, protože zde lidé utrací své peníze. Dále zde máme tranzitní cestovní ruchu, což znamená, že daná osoba státem pouze projede, jelikož je to nutné, aby se dostala do cílové destinace, nebo to může znamenat, že daný cestující se v zemi zdržuje pouze v letištním prostoru, jelikož čeká na pokračování svého letu.

Dle prostoru, kde se dané služby cestovního ruchu uskutečňují je možné rozdělení na vnitřní cestovní ruch, který znamená cestování obyvatel po zemi, ve které žijí a také cesty zahraničních obyvatel po zemi, ve které se nachází. Dále dle místa uskutečnění

máme národní cestovní ruch a ten pojímá jak domácí cestovní ruch, tak výjezdový. V podstatě to znamená, že jsou to veškeré cesty obyvatelstva dané země, bez ohledu na to, zda překročí hranice, nebo ne. Jako poslední máme mezinárodní cestovní ruch, který obsahuje všechny cestovní ruch, u které ho dochází k přestoupení hranice země.

Dalším způsobem rozdělení je dle financování, které dělí cestovní ruch na volný a vázaný. Volný cestovní ruch znamená, že daný člověk se plně podílí na platbě za danou cestu ze svých financí a ceny jsou stanoveny dohodou, ale u vázaného cestovního ruchu je tomu tak, že daný člověk musí splnit nějaké podmínky – může se jednat například o pacienta v lázních, který alespoň na část služeb získá prostředky z nemocenského pojištění, ale také další příklady, kdy si daná osoba nehradí vše sama.

Cestovní ruch je možné dělit také dle délky pobytu. Jako krátkodobý je považováno trvání do tří nocí, a pokud je tato doba překročena již se jedná o dlouhodobý cestovní ruch.

Dále je možné dělení dle zabezpečení cesty. Pokud použijeme služeb cestovních kanceláří, které nám pomáhají zajistit cestu a pobyt, tak se jedná o organizovaný cestovní ruch a naopak, pokud si vše zařizuje turista sám, jde o neorganizovaný cestovní ruch.

Za předpokladu, že daný člověk cestuje sám, nebo pouze s rodinnými příslušníky, tak jde o individuální cestovní ruch, ale v případě, že jde o cestování ve skupině více osob jde o kolektivní cestovní ruch.

Důležité dělení je také dle ročního období. Za předpokladu, že člověk cestuje v době, kdy je období maximální návštěvnosti, ale také cen, jde o sezónní cestovní ruch, a naopak pokud je v daném místě nižší návštěvnost, tak je to mimosezónní cestovní ruch, který je doprovázen nižšími cenami, ale na druhé straně také menším množstvím nabízených služeb. (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011)

2.4. Ekonomické činnosti spadající pod cestovní ruch

Aby bylo možné definovat jednotlivá odvětví, která se na cestovním ruchu podílí, je nutné vymezit pojmy průmysl turismu, který v s sebou nese přímá odvětví týkající se cestovního ruchu a ekonomika turismu, ve které jsou zahrnuty mimo přímá odvětví i odvětví nepřímá, jinak řečeno dodavatelská, které v sobě zahrnují činnosti jako výrobu a dodávky potravin, ale také účetní služby. (Palatková, 2011)

Vymezení ekonomických činností pro cestovní ruch lze například pomocí klasifikace SICTA, ale dne se používá spíše klasifikace ISIC. Zde platí, že činnosti, které se týkají cestovního ruchu lze považovat takové aktivity, jejichž hlavním produktem je cestovní ruch. Dle této klasifikace do cestovního ruchu spadá sekce H Doprava a skladování. Pro cestovní ruch je vymezena železniční, pozemní, lodní a letecká doprava. Železniční dopravou je míněna doprava meziměstskými železnicemi, které mohou zahrnovat také spací a jídelní vozy. Tyto činnosti jsou klasifikované ve skupině 491. Za pozemní dopravu klasifikace považuje činnosti vymezené ve skupině 492, kam spadá městská a příměstská osobní doprava, tedy například tramvajová či trolejbusová doprava a dále ostatní osobní doprava, kde jsou zahrnuté různé dálkové autobusy nebo provoz taxi. Vodní dopravu nalezneme ve skupině 501 a 502 a jde o přepravu cestujících na plavidlech na mořských a pobřežních vodách a jezerech, případně také ve vnitrozemských vodách. Letecká doprava je klasifikována ve skupině 511 a zahrnuje přepravu cestujících po pravidelných trasách, ale také různé vyhlídkové lety. Dále skupina 522, která zahrnuje podpůrné služby s jednotlivými typy dopravy, což znamená například provoz terminálových zařízení jako jsou přístavy, letiště a další. Sekce I, zahrnuje třídu 551 která v sobě zahrnuje krátkodobé ubytování, za které se považuje pobyt na denní či týdenní bázi v pokojích, apartmánech, či domech. Z této sekce sem dále spadá třída 552, která se týká kempů a rekreačních parků a třída 559, kde nalezneme ostatní ubytování jako jsou například koleje. V této sekci se dále také nachází stravovací služby, a to ve třídách 561, a 563. Jde o poskytování stravovacích služeb a poskytování nápojů v restauracích, kavárnách, či hospodách. V sekci L se nalézá skupina 681, která definuje činnosti v oblasti nemovitostí, což znamená kromě nákupu a prodeje také pronájem nemovitostí, tedy i bytů pro turisty. Následující sekci, kde se nachází činnosti spadající do cestovního ruchu je sekce N a skupina 771. Jedná se o pronájmy motorových dopravních prostředků, tedy automobilů, ale také lodí či letadel. Další činnosti, které spadají do cestovního ruchu nalezneme ve skupině 791. Jsou to aktivity cestovních kanceláří a cestovního ruchu jako takového. Jedná se o činnosti agentur, které se zabývají prodejem cestovních, turistických, dopravních a dalších služeb komerčním klientům, nebo také organizování různých prohlídek a podobných aktivit prostřednictvím cestovních kanceláří. Velmi důležité jsou také činnosti v sekci R, konkrétně ve skupině 900, což jsou produkce různých koncertů, ale také cirkusů, malířů a podobně. Jedná se o provoz zařízení a poskytování služeb k uspokojení kulturních a zábavních zájmů zákazníků. Skupina 910 aktivity muzeí a provoz historických památek a činnosti botanických a zoologických

zahrad a přírodních rezervací. Ze skupiny 931 sem spadá provozování sportovních zařízení, což znamená různé bazény, stadiony, golfové kurzy, nebo fitness centra a dále ostatní zábavní a sportovní aktivity nalezené pod skupinou 932, což jsou různé zábavné parky s atrakcemi, nebo ostatní zábavná činnost, jako lázně, či diskotéky pro strávení volného času. (United Nations Statistics Division, 2008)

Vymezení těchto činností najdeme také v klasifikaci CZ-NACE, které se nachází v sekci N, jež má název Administrativní a podpůrné činnosti, kde najdeme oddíl 79, pod který spadají činnosti cestovních agentur, kanceláří a další související činnosti. (CZ-NACE, 2017) Dalším velmi důležitým sektorem jsou ubytovací služby, respektive poskytovatelé, což mohou být různé hotely, penziony apod. Do tohoto sektoru patří i další služby, které jsou s tím spjaté, tedy strava nebo pohostinství. Je to z toho důvodu, že bývají obvykle v rámci ubytování poskytnuty. (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011) Všechny tyto činnosti jsou obsaženy v sekci I CZ-NACE. Kromě předchozích možností ubytování obsahuje navíc také kempy, tábořiště a rekreační ubytování, kam se řadí například horské chaty. (CZ-NACE, 2017) Pro cestování je také velmi důležitá doprava, proto dalším sektorem spadající pod cestovní ruch je sektor dopravy. Lze sem zařadit všechny druhy jako pozemní, leteckou či lodní dopravu a to včetně půjčování dopravních prostředků. (Ryglová, Burian, Vajčnerová, 2011) Jednotlivé druhy dopravy jsou zařazeny v sekci H dle CZ-NACE. Je obvyklé, že účastník cestovního ruchu chce kromě odpočinku navštívit i nová místa, či získat nové vědomosti z různých oblastí, a proto je nutné do cestovního ruchu zahrnout také sektor, který tyto služby poskytuje. Dle CZ-NACE jsou tyto činnosti pojmenovány jako Kulturní, zábavní a rekreační činnosti a do této kategorie činností spadají například činnosti muzeí a jiných kulturních zařízení, či mnohé sportovní a rekreační činnosti spadající do kategorie R dle CZ-NACE. Existují také různé turistické kluby, které je také nutné zařadit do sektoru cestovního ruchu, tyto činnosti jsou zařazeny do ostatních činností dle CZ-NACE, tedy pod písmenem S, kde se nachází kategorie týkající se činností organizací na podporu rekreační a zájmové činnosti. (CZ-NACE, 2017)

2.5. Cestovní ruch z makroekonomického hlediska

Jako zdroj příjmů sleduje účastníka turismu tzv. ekonomicko-peněžní hodnocení, které pracuje s magickým čtyřúhelníkem, který je známý v makroekonomii a tvoří jej hrubý domácí produkt (HDP), nezaměstnanost, cenová stabilita a vnější ekonomická

rovnováha. Pokud dojde ke zhodnocení daných oblastí ve státě, je možné zjistit postavení cestovního ruchu v dané ekonomice. (Palatková, 2011)

2.5.1. Hrubý domácí produkt

HDP je hodnota statků a služeb, které jsou nově vytvořené v daném období na určitém území. Vypočítat jej můžeme pomocí tři metod – výrobní, důchodová a výdajová. U výrobní metody se počítá velikost produkce (respektive její hodnota) v jednotlivých sektorech, která se musí snížit o mezipotřebu a následně se tím získá hrubá přidaná hodnota. Tento způsob výpočtu se používá v satelitním účtu cestovního ruchu, o němž bude více uvedeno v kapitole 2.8. Důchodová metoda spočívá v součtu důchodů před zdaněním. Jedná se o součet příjmů ze závislé činnosti, rent, hrubých zisků obchodních korporací, čistých úroků a důchodů ze sebezaměstnání – tímto součtem získáme národní důchod. Pokud k národnímu důchodu dále přičteme amortizaci a nepřímé daně, tak získáme hodnotu HDP. Jako poslední je metoda výdajová, která se skládá z výdajů na nákup finální produkce. Skládá se z výdajů domácností, hrubých soukromých investičních výdajů, vládních výdajů na statky a služby a z rozdílu mezi vývozem a dovozem, tj. čistým exportem. (Zichová, Palatková 2014) Pro hodnocení turistického ruchu je ovšem velmi důležitý tzv. hrubý turistický produkt, kterým lze vysvětlit, jakou částí se turistický ruch podílí na HDP. Je to tedy suma veškerého zboží a služeb, které vyprodukoval sektor cestovního ruchu za konkrétní časové období – nejčastěji 1 rok. (Beránek, 2013) Dopad turismu na HDP v sobě může zahrnovat jak přímé, tak nepřímé sektory průmyslu a ekonomiky cestovního ruchu, ale také účinky indukované, avšak v případě, že se někde tyto hodnoty uvádí, tak by z nich mělo být zřejmé, jaké vlivy v sobě zahrnuje. (Zichová, Palatková, 2014) V případě srovnávání zemí z hlediska HDP vyrobeného turismem je nutné použít relativní podíl HDP a to z toho důvodu, aby to mělo určitou vypovídací schopnost, jelikož se jedná o velikost HDP z odvětvích podílejících se na turismu k celkové hodnotě HDP. (Palatková, 2011)

2.5.2. Zaměstnanost

Další možností, jak hodnotit působení turismu na ekonomiku je sledování zaměstnanosti právě v tomto sektoru a zkoumat pozici dané země v této oblasti. Jako tomu bylo u HDP, tak i v tomto případě lze rozdělit dopad zaměstnanosti na přímou a nepřímou dle toho, zda jde o odvětvové členění na průmysl či ekonomiku turismu. Přímost či nepřímost zaměstnanosti se odlišuje tím, zda daná práce souvisí či nesouvisí

přímo s odvětvím turismu. (Palatková, 2011) Je možné říci, že díky rozmanitosti cestovního ruchu, který s sebou nese propojení s řadou oborů, vytváří tento sektor mnoho pracovních příležitostí a dal by se považovat za jeden z největších tvůrců pracovních míst. Na druhou stranu je zde problém se sezónností, která způsobuje časté výkyvy poptávky v tomto oboru, a tak se zde často setkáváme s pracovními poměry pouze přes sezónu či jinými specifickými pracovními poměry. Problém nastává také v případě, že se ekonomika dostane do krize, jelikož zboží a služby, které nabízí tento sektor jsou považovány za luxusní a v době, kdy je ekonomika v úpadku, tak s tím souvisí i pokles poptávky a následuje i pokles zaměstnanosti. Za překážky u mezinárodního cestovního ruchu se považují také teroristické útoky, jelikož se často stává, že dochází ke snížení příjezdů, a to může znamenat pro mnoho cestovních kanceláří, či leteckých společností krach a opět prohloubení nezaměstnanosti. Takto tomu bylo po teroristických útocích v září 2001, ale cestovní ruch se vyvíjel dále a bylo zjištěno, že se zde objevovali turisté ze zemí, kteří se zde dříve mnoho nevyskytovali. (Beránek, 2013)

2.5.3. Cenová stabilita

Třetí částí magického čtyřúhelníku je cenová stabilita neboli jaký je růst cenové hladiny na daném místě za nějaké časové období. Lze ji zjistit pomocí indexu spotřebitelských cen, díky kterému je možné určit vývoj ceny daného spotřebitelského koše, který v sobě obsahuje stále stejné zboží a služby, a porovnáním s předchozím obdobím určíme inflaci. Co se týče změn cen a turismu uvádí se dvě souvislosti. První možností je, že cenová úroveň má vliv na úroveň poptávky, což znamená, že pokud se daná země podílí na mezinárodním turismu, tak za předpokladu změny daňového zatížení, či devizového kurzu způsobí změnu poptávky ze zahraničí. Ta je ovšem specifická vysokou elasticitou, a může tak dojít buď k abnormálnímu zvýšení, ale v případě nepříznivého vývoje také ke snížení poptávky. V druhé situaci jde o to, že velikost zahraniční poptávky působí na cenovou úroveň destinace, což je méně charakteristická možnost na národní úrovni – týká se obvykle pouze o vliv na místní úrovni, případně sezónně, nebo na určité komodity. Ceny, které se změny z důvodu turismu se týkají zboží a služeb pro turisty v dané destinaci, ale ovlivní i ceny vstupů pro podnikatelský sektor, kam můžeme zahrnout i hodnoty nemovitostí či pozemků. Pokud zde existuje velký rozdíl mezi kupní silou rezidentů a návštěvníků, tak je zde možnost růstu cenové hladiny v daném místě. Za předpokladu, že se daná destinace stane neatraktivní, například právě z důvodu teroristického útoku, tak často dochází ke

snižování cenové hladiny obvykle právě u ubytovacích služeb, a to až pod úroveň nákladů, aby daná destinace zvýšila svoji konkurenceschopnost. (Palatková, 2011)

2.5.4. Vnější ekonomická rovnováha

Jako poslední část magického čtyřúhelníku se uvádí vnější ekonomická rovnováha, a to prostřednictvím platební bilance a devizového kurzu národní měny. V platební bilanci nalezneme platební toky za určité časové období mezi domácí a zahraniční ekonomikou. (Palatková, 2011) Tento výkaz sestavuje centrální banka státu za použití manuálu od Mezinárodního měnového fondu (MMF), který se touto problematikou zabývá od roku 1948 a zároveň vytváří manuály na sestavování statistiky platební bilance. V současné době se využívá šestá verze manuálu BPM6. Nový manuál vznikl, aby v sobě zahrnoval i takové události, které se dříve příliš nevyskytovaly. Jde především o globalizaci, podrobnější zpracování rozvah či finanční inovace. (Česká národní banka, 2014) Platební bilance má vertikální a horizontální strukturu. Pokud mluvíme o vertikální struktuře, tak to znamená, že je sestavována na principu podvojného účetnictví a operace se dělí na kreditní a debetní, dle toho, zda jde z pohledu obyvatel dané ekonomiky o příliv či odliv peněžních prostředků. U horizontální struktury se odráží vzájemné hospodářské vztahy mezi různými institucemi, což znamená, že pokud jednotka A poskytuje něco jednotce B, tak u obou se v platební bilanci zobrazí transakce ve stejné výši, ovšem u A jako platba a u B jako příjem. Zároveň horizontální struktura umožňuje rozdělení záznamů do jednotlivých kategorií transakcí. Základní kategorie jsou Běžný účet, Kapitálový účet a Finanční účet. (International Monetary Fund, 2009) V platební bilanci můžeme nalézt také devizové příjmy a výdaje ze zahraničního turismu, konkrétně je lze nalézt v bilanci služeb, ale dalo by se říci, že činnosti související se zahraničním turismem lze spatřit napříč celou platební bilancí. (Palatková, 2011)

Dle manuálu MMF jsou v platební bilanci jednotlivých zemí pod položkou cestování zahrnuty cestovní úvěry na zboží a služby pro vlastní využití nerezidenty získané během návštěvy v dané ekonomice, včetně takových, které získá osoba na studijním či zdravotním pobytu, nebo i za předpokladu krátkodobé pracovní příležitosti, což ovšem neplatí pro konzulární pracovníky, vojáky a další vládní pracovníky, jejichž nákupy jsou zahrnuty pod vládní zboží a služby. Cestování zahrnuje také místní dopravu, která je poskytnuta rezidentem navštěvované ekonomiky, ale vylučuje se mezinárodní doprava, která je v platební bilanci uvedena samostatně.

Manuál dále rozděluje cesty na služební a osobní. Obchodní cesty zahrnují takové zboží a služby, které jsou pro osobní potřebu osoby, která cestuje do dané země za účelem podnikání, což platí i pro zaměstnance, který sem přijel za účelem uzavření obchodu pro svého zaměstnavatele. V tomto existují určité nesrovnalosti oproti definici cestovního ruchu, jelikož ten v sobě nezahrnuje cesty, které jsou uskutečňované za účelem podnikání. Na druhé straně osobní cestování zahrnuje zboží a služby, které získají osoby cestující do zahraničí pro ostatní účely, než je podnikání, což je například dovolená, návštěva příbuzných, vzdělání, zdravotní služby a jiné osobní cesty.

Vzhledem k tomu, že cestování a doprava jsou velmi úzce spojené, je důležité vymezit také, co je zahrnuto do platební bilance pod položkou doprava. Dle manuálu BPM6 je to proces přepravy osob či objektů z jednoho místa do druhého, a jsou zde zahrnuté také poštovní a kurýrní služby. Klasifikace přepravy je rozdělena dle způsobu přepravy a dále také dle toho, zda se jedná o osobní či nákladní přepravu. Co se týká cestování, s tím souvisí dopravní služby pro cestující, tedy přeprava osob (nerezidentů) prostřednictvím dopravců (rezidentů), což se považuje za export služeb a je to tedy kreditní položka v platební bilanci, a naopak když rezidenty přepravuje dopravce nerezident, jde o debetní položku. Všechny cesty v sobě zahrnují jízdné a další platby spojené s dopravou, či daně, ale i poplatky placené za nadbytečná zavazadla, či občerstvení zakoupené na palubách dopravců a některé pronájmy dopravních prostředků. Ostatní součásti, které manuál vymezuje se týkají přepravy objektů, což se netýká cestovního ruchu. (International Monetary Fund, 2009)

2.6. Příjmy a výdaje cestovního ruchu

Příjmy v cestovním ruchu plynou osobám, které podnikají v této oblasti, jsou to tedy lidé, kteří poskytují zboží a služby turistům. Na druhé straně výdaje mají právě tito lidé, kteří přicestují do dané oblasti a utrací své peněžní prostředky k uspokojení svých potřeb prostřednictvím nákupu zboží a služeb. Za výdaje cestovního ruchu se nepovažují pouze peněžní prostředky utracené za běžnou spotřebu, tedy takovou, kterou má daný účastník na cestovním ruchu v době, kdy cestuje, ale také výlohy, které předcházejí dané cestě. To jsou prostředky vynaložené například za nákup daného zájezdu od cestovní kanceláře, nebo letenky. Zde platí, že prostředky, které jsou vynaložené v domácí zemi jsou samozřejmě pro danou ekonomiku lepší. Existují také výdaje, které se dají nazvat výdaji na budoucí spotřebu, což jsou výlohy na zboží a služby, které si turista koupí v průběhu cestování za účelem využívání na své cestě, ale koupí si i takové věci, které

bude používat ve své domácí zemi. V některých případech lidé cestují do zahraničí právě z důvodu nákupu některého zboží, či služeb, což má pro domácí ekonomiku negativní účinky, jelikož se jedná o import, který se negativně projevuje v platební bilanci.

Výdaje lze také rozdělit dle vazby na prostor, z tohoto hlediska se dělí na přímé a nepřímé výdaje na cestovní ruch. Za přímé považujeme takové, které vznikají v době mezi přepravou do destinace a návratem na místo trvalého pobytu. Na druhé straně nepřímé výdaje jsou vynaložené v místě trvalého pobytu, před uskutečněním cesty na nákup takových produktů, které jsou potřebné v průběhu cesty, nebo k tomu, aby se cesta vůbec uskutečnila (cestovní pas).

Podle toho, jak jsou výdaje spjaté s cílem cesty se rozlišují na neviditelné, viditelné a doplňkové. Neviditelné výdaje na cestovní ruch vznikají ještě před přepravou do destinace. Je obvyklé, že si turisté před cestou nakoupí různé oděvy, či jiné produkty, které hodlají využívat, ale nelze je považovat za produkci podniků cestovního ruchu. Naopak viditelné výdaje poskytují výlučně podniky cestovního ruchu, za které můžeme považovat různá ubytovací zařízení, dopravce, či prodejce suvenýrů. V poslední řadě jsou zde doplňkové výdaje, které souvisí s přepravou. Jedná se o dodatečné služby, které není možné využít, pokud nedochází k přepravě. (Beránek, 2013)

2.7. Index konkurenceschopnosti v cestovním ruchu

Travel & Tourism Competitiveness Index (TTCI), neboli index konkurenceschopnosti cestování a cestovního ruchu byl vyvinut k měření mnoha různých regulačních a obchodních vztahů vycházejících z toho, že byly identifikované jako ovládací prvky zkvalitnění konkurenceschopnosti v cestovním ruchu v zemích na celém světě. Tento index vydává Světové ekonomické fórum (Global Competitiveness Forum – WEF) v rámci publikace Travel & Tourism Competitiveness Report a poprvé byl sestaven v roce 2007. Na jeho tvorbě se dále podílí řada dalších významných partnerů, jako například Organizace světového cestovního ruchu (UNWTO). Hlavním cílem tohoto indexu je měřit různé faktory, které tvoří tento sektor atraktivní v různých zemích.

Od roku 2015 jsou zde čtyři základní kategorie proměnných, ze kterých se index skládá, do tohoto roku byly pouze tři. Tyto kategorie se jinak nazývají také subindexy, které tvoří několik dalších pilířů, jež se zabývají podrobněji určitými oblastmi. Tyto základní subindexy jsou:

- Subindex možností prostředí, který zachycuje hlavní prostředí pro fungování země
- Subindex politiky a podmínek poskytování v cestovním ruchu, který zachycuje politiky či strategické aspekty, které tento průmysl přímo ovlivňují
- Subindex infrastruktury, který zachycuje dostupnost a kvalitu fyzické infrastruktury každé ekonomiky
- Subindex přírodních a kulturních zdrojů, který zachycuje hlavní důvody k cestování

Pilířů, ze kterých jsou subindexy složené je celkem 14 a jsou to:

- Podnikatelské prostředí (subindex A) – zachycuje do jaké míry vytváří země příznivé prostředí pro podnikání.
- Bezpečnost a zabezpečení (subindex A) – jelikož turisty často odrazuje cestování do nebezpečných zemí, případně regionů, je velmi důležité tuto skutečnost zahrnout do výpočtu indexu konkurenceschopnosti, čímž se bere v úvahu nákladovost závažných zločinů, včetně terorismu a dá se odvodit, do jaké míry se lze spoléhat na ochranu před zločinem.
- Zdraví a hygiena (subindex A) – zde jsou zahrnuté skutečnosti týkající se například zlepšení přístupu k pitné vodě, či dostupnost lékařů. Uvádí se, že pokud jsou v daných zemích rozšířené závažné nemoci, může to mít dopad na návštěvnost země.
- Lidské zdroje a trh práce (subindex A) – tento pilíř je zaměřen na rozvíjení dovedností, nebo vzdělání a jejich efektivní využití.
- Připravenost informačních a komunikačních technologií (subindex A) – zjišťuje existenci a míru využití používání a poskytování služeb online.
- Stanovení priorit cestování a cestovního ruchu (subindex B) – zkoumá, zda vláda upřednostňuje sektor cestovního ruchu a zda ho nějakým způsobem podporuje.
- Mezinárodní otevřenost (subindex B) – zde jsou obsažené například dostupná letecká spojení, či zda v dané zemi nejsou nějaké povinnosti, které je nutné před vstupem do země splnit a které mohou od návštěvy turisty odradit.

- Cenová konkurenceschopnost (subindex B) – za předpokladu, že je daná země cenově dostupná, tak tento aspekt obvykle zvyšuje zájem, jak pro turisty, tak i pro investory. Zahrnuté jsou zde, jak náklady na ubytování, parita kupní síly, ale i náklady na pohonné hmoty.
- Udržitelný rozvoj (subindex B) – tento pilíř se zabývá životním prostředím a postoji dané vlády k prosazování různých předpisů týkajících se této oblasti, aby udržovali určitou atraktivitu dané země.
- Infrastruktura letecké dopravy (subindex C) – zabývá se letištní dopravou a tedy s tím souvisejícími ukazateli jako dostupnost sedadel, hustota letišť a další.
- Pozemní a přístavní infrastruktura (subindex C) – týká se dostupnosti dopravy do obchodních a turistických center a to prostřednictvím všech typů pozemní dopravy.
- Infrastruktura turistických služeb (subindex C) – zaobírá se dostupností a kvalitou ubytování rozšířené o doplňkové služby, jako pronájem automobilů, či přístup k bankomatům.
- Přírodní zdroje (subindex D) – pokud jsou v zemi nějaké přírodní památky, tak to zvyšuje atraktivitu daného území, čímž se zabývá právě tento pilíř.
- Kulturní zdroje a obchodní cesty (subindex D) – zde je důležité, zda se v dané oblasti vyskytují nějaké památky UNESCO, ale také stadiony, kde se konají různé akce.

Rozdíl mezi současnou a předchozí metodikou spočívá v tom, že 14 základních pilířů je nezměněno, ale nově je zde větší množina ukazatelů (dříve jich bylo 79 a nově 90) a optimalizuje se zde přidělování proměnných. Data jsou získávána z různých zdrojů, včetně dotazníkového šetření, kde se přidělují body od 1 do 7 a z tohoto důvodu se i ostatní data musí normalizovat do této stupnice a následně se použijí určité vzorce a prostřednictvím nevážených průměrů se dojde ke konečnému výsledku. (World Economic Forum, 2015)

2.8. Turistický satelitní účet (TSA)

Tourism Satellite Account, neboli turistický satelitní účet (TSA) je vyvinut Organizací spojených národů (OSN) a poskytuje důvěryhodné informace o dopadu

cestovního ruchu. Je to nástroj pro tvorbu hospodářských politik souvisejících s cestovním ruchem a zároveň také poskytuje údaje o dopadu cestovního ruchu na platební bilanci dané země a další důležité údaje. Tento systém vznikl z toho důvodu, že je zde velký nedostatek informací o roli cestovního ruchu v národní ekonomice, a bylo tedy třeba spolehlivých údajů, které se týkají cestovního ruchu za použití stejných pojmů, definic a přístupů k měření. Satelitní účet má sloužit ke zlepšení znalostí o významu cestovního ruchu vzhledem k celkové hospodářské činnosti jednotlivých zemí, dále má poskytovat nástroje pro návrh účinnějších politik v oblasti cestovního ruchu a vytvářet povědomí o tom které subjekty (přímé i nepřímé) jsou zapojené do cestovního ruchu.

Aby byla možná důvěryhodnost a srovnatelnost cestovního ruchu s ostatními odvětvími, je zde nutné dodržovat koncepce a definice v souladu s mezinárodně uznávanými makroekonomickými směrnici. Prostřednictvím TSA je možné změřit přínos cestovního ruchu k HDP, porovnat tento sektor s ostatními odvětvími, zjistit počet pracovních míst, které vytváří cestovní ruch, dále zjistit výši investic do cestovního ruchu, daňové příjmy tvořené tímto odvětvím a další. (UNWTO, b. n.)

Satelitní účet cestovního ruchu obsahuje soubor deseti vzájemně propojených tabulek, které vyjadřují různé kategorie spotřeby návštěvníků různých forem cestovního ruchu, produkce cestovního ruchu a dalších odvětví s charakteristickými produkty cestovního ruchu, dále umožňuje výpočet HDP cestovního ruchu, zaměstnanost v tomto odvětví, tvorbu hrubého fixního kapitálu, vládní administrativní výdaje spojené s podporou a řízením cestovního ruchu a některé důležité nepeněžní ukazatele na podporu analýz ekonomických údajů. (United Nations, 2010)

3. Mezinárodní terorismus jako ekonomický problém

3.1. Definice terorismu

Dle Männika existuje až na 100 definic terorismu. Termín terorismus vychází z latinského slova „terrere“, které v překladu znamená vystrašit. Z jeho definice vyplývá, že se jedná o použití násilí, které má za úkol vytvořit strach u širokého spektra lidí a zabránit různým skupinám něco dělat, nebo je přinutit k určitému chování. Tato definice spíše odpovídá tzv. státnímu terorismu, jelikož se jedná o použití násilí států, které pomáhá k udržení režimů. (Männik, 2009)

Eichler uvádí, že na začátku 90. let se o terorismu mluvilo pouze jako o určité formě nebezpečí, ale nebyl brán jako hrozba. Tato problematika začala být vážně vnímána až po teroristických útocích ve Spojených státech amerických (USA), tedy po 11. září 2001, které v lidech vyvolaly obrovský strach a paniku. K vymezení problematiky terorismu podle něj došlo již v 70. letech 20. století, kdy byl popisován jako nový druh války s určitými odlišnostmi. Ve válce hraje hlavní roli stát, který rozhoduje o tom, jaké kroky se musí udělat a zároveň má ozbrojené síly, které chrání civilní obyvatelstvo. V případě teroristických útoků je stát v pozici, kdy na něj někdo útočí, případně může dojít i k vydírání. Hlavním cílem útočníků je vyvolat v lidech strach a narušit stabilitu ve státě. (Eichler, 2006)

Po útocích v USA v září 2001 vydala také Rada Evropské unie postoj, který vymezuje, kdo je součástí teroristického uskupení a co považuje za teroristický čin. Subjekty teroristického činu jsou tedy lidé, kteří vytváří teroristický čin, nebo mají snahu to zkusit, popřípadě k tomu svým jednáním dopomáhají. Za teroristické činy jsou považována určitá jednání s úmyslem poškodit zemi, nebo mezinárodní organizaci, jinak řečeno trestný čin za účelem zastrasování, nezákonného donucení k určitému chování, vyvolání nestability státu, zmaření politické, ústavní, sociální nebo hospodářské struktury pomocí různých prostředků. Mezi nástroje teroristů patří různé útoky, které ohrožují lidský život, únosy, poškození systémů, které mohou mít za následek lidské životy, ale i hospodářské ztráty, vypouštění nebezpečných látek a mnoho dalších.

Čtyři americké vládní instituce definují terorismus také, každý rozdílným způsobem. Pro sněmovnu reprezentantů je terorismus nelegitimní, záměrné násilí, nebo hrozba násilí nadnárodních skupin proti lidem s úmyslem vynucení si vlády skrze zavedení strachu mezi obyvatelstvo. Americké ministerstvo zahraničí jej formuluje jako

záměrné politicky motivované násilí páchané proti nebojící straně, a to ze strany nadnárodních skupin či tajných agentů, obvykle s cílem ovlivňování lidí. FBI popisuje tuto problematiku jako protiprávní použití násilí ze strany skupiny či jednotlivce, nebo ohrožení, a to proti osobám či majetku za účelem zastrašování a donucování vlády, civilního obyvatelstva či jiného segmentu s cílem prosazování politických nebo sociálních cílů. Ministerstvo obrany Spojených států amerických bere terorismus jako promyšlené použití násilí či hrozbu násilí, které vyvolává strach, plánované vynucení, nebo zastrašování vlád a společnosti za účelem dosažení cílů, které mohou být politické, náboženské a ideologické. (Schmid, 2004)

Existuje mnoho organizací, které zkoumají terorismus, jeho vývoj, dopady a další vlivy. Jednou z těchto společností je Institut pro ekonomiku a mír. Tento ústav vydává publikace, které komplexně informují o vývoji terorismu ve světě pod názvem Globální teroristický index. Touto problematikou se budu v práci dále zabývat a je tedy na místě použití také definici, s kterou se tato instituce ztotožňuje. Za terorismus považuje ohrožení lidí za použití nezákonných sil a násilí nestátních příslušníků za účelem dosažení politického, ekonomického, náboženského či sociálního cíle, a to prostřednictvím strachu, nátlaku a zastrašování. Z definice vyplývá, že se nejedná pouze o fyzické útoky, ale důležitým dopadem je též psychický dopad, které společnost ovlivňuje i několik let. Za teroristické útoky jsou tedy považované pouze takové činy, které splňují tři kritéria, tedy musí se jednat o úmyslný čin, obsahuje prvky násilí na lidech či majetku a zároveň pachatelé incidentu jsou subjekty nadnárodního charakteru. (Institute for economics & peace, 2012).

Existuje tedy mnoho definic, ale dalo by se říci, že ze všech vyplývá stejná podstata. Jedná se tedy o činy, které provádějí lidé, jež spadají do nadnárodní skupiny a jejich cílem je vzbudit v ostatních lidech strach či paniku prostřednictvím různých útoků, nebo jejich hrozbou, a to za účelem dosažení různých cílů. Tyto charakteristiky v sobě zahrnuje každá z definic. Teroristické útoky obvykle nevznikají ze dne na den. Jedná se o konání, která s sebou nesou určitou dobu plánování a shromažďování jak informací, tak prostředků, které jsou k danému úkonu nutné. Bohužel v poslední době se ovšem vyskytují také taková konání, která jsou na čas méně náročná, a tudíž také velmi těžce odhalitelná.

3.2. Druhy terorismu

Autoři zabývající se problematikou terorismu uvádí tři typy terorismu, ale někteří to nepovažují za druh, ale spíše vývojovou etapu. První takový druh je tzv. vnitrostátní, někdy také nazývaný „národní“ terorismus. Důvodem, proč dochází k této formě terorismu je nějakým způsobem dosáhnout obměny v politice daného státu. Velmi častým způsobem provedení je oddělení části státu a následné vytvoření nového území. Dalo by se říci, že hlavní aktéři, jež vedou tento způsob terorismu se obvykle stávají vůdčími osobnostmi nového státu.

Druhou formou terorismu je mezinárodní terorismus, o němž se začalo mluvit teprve v 70. letech 20. století. Tento typ je v podstatě rozšířením prvního zmiňovaného způsobu. Jeho podstatou je kromě obměny ve vnitřní politice daného státu také dosáhnout změny v oblasti zahraniční politiky, což v praxi znamená donucení daného státu k umírnění, případně úplnému pozastavení prosazování svých zájmů.

Jako poslední forma se uvádí tzv. globální terorismus, u kterého se datuje zrození k 11. 9. 2001, který zasáhl v podstatě celý svět, a proto vzniklo toto pojmenování. Nejde zde pouze o to, že teroristé mají své sítě, které jsou po celém světě, ale také o cíl, což je způsobit újmy těm, kteří se podílí na globalizaci. To v podstatě znamená, že svým útokem způsobili ztráty na životech nejen Američanů, ale lidí z celého světa, kteří zde pouze pracovali, což je způsobeno právě globalizací. (Eichler, 2006)

Ačkoliv tyto pojmy mají obdobný charakter, jsou zde určité rozdíly, dle kterých lze určit o který typ terorismu se jedná. V případě porovnání národního a mezinárodního terorismu jsou rozdíly především v hloubce internacionalizace, takže o vnitrostátní formu se jedná za předpokladu, že tyto problémy nastanou obvykle na území dvou států. (Pikna, 2006) Příkladem je organizace Euskadi ta Askatasuna (zkráceně ETA), která vznikla koncem 50. let 20. století, jako radikální a militantní hnutí, které se odtrhlo od racionální baskické nacionalistické strany PNV. Toto hnutí vzniklo na základě aktivního potlačování baskické kultury a jazyka Španělskem, a tedy tyto důvody jej vedli k ozbrojeným bojům, únosům či vraždám. Svá konání zaměřila především na jednotlivce, které považuje za zástupce španělského státu. (Roberts, Hogwood, 2003)

Rozdíly mezi mezinárodním a globálním terorismem nejsou příliš znatelné. Jako příklad mezinárodního terorismu se uvádí vražda francouzského velvyslance v Libanonu, který chtěl provést změny v politice. (Eichler, 2006) Na druhé straně za globální

terorismus se považuje takový terorismus, který je „vyšší úrovní“. Nese s sebou také strach, že bude mít dlouhé trvání, zasáhne nejméně jednu generaci a jsou zde využívány zbraně hromadného ničení, jejichž použití mívá fatální následky. (Pikna, 2006) V této práci se budu zabývat jak útoky mezinárodními, tak globálními, protože jejich definice je obdobná, jen globální terorismus zasáhne větší mírou, obvykle z toho důvodu, že je to útok cílený na místa, kde se vyskytují jak domorodci, tak turisté. Dle mého názoru se v posledních letech setkáváme právě s typem terorismus, který je definovaný jako globální, jelikož těmito útoky netrpí pouze jedna konkrétní země, ale vzbuzuje strach v lidech po celém světě.

3.3. Globální teroristický index

Globální teroristický index (GTI) je komplexní zpráva o přímých a relativních dopadech terorismu ve 158 - 163 zemích a jeho dopady týkající se ztráty životů, zranění a poškození majetku. Tuto zprávu vydává institut pro ekonomiku a mír, což je nezávislá, nestranná a nezisková výzkumná organizace. Poprvé vznikl tento dokument v roce 2012 a byl zaměřen na terorismus v období 2001 – 2011, ale od této doby je report pravidelně vydávaný každý rok. Důležitá data týkající se teroristických útoků se získávají z Globální databáze terorismu (GTD), která poskytuje data o domácích ale i mezinárodních teroristických incidentech.

V předchozí části byla vymezena definice, se kterou se tato organizace ztotožňuje. Nutné je ale také dodat, že do GTD jsou zařazeny takové činy, které splňují kritérium násilného aktu za účelem dosažení politického, náboženského či sociálního cíle, násilný čin musí nést známky úmyslného činu s účelem zastrasování, či sdělení zprávy většímu publiku, než je oběť a zároveň musí být skutek mimo pravidla humanitárního práva. (Institute for economics & peace, 2012)

3.4. Fungování systému GTI

Co se týče fungování systému GTI, tak existuje určitý bodovací systém, pro danou zemi v konkrétním roce, který má za úkol zohlednit dopad událostí. Existují čtyři faktory, které se do tohoto systému započítávají. Jedná se o celkový počet teroristických útoků v daném roce, počet úmrtí, množství zranění a přibližná hodnota celkových škod na majetku způsobené danými incidenty (od neznámých až po katastrofální, které mají hodnotu vyšší než 1 miliardu dolarů). Všechny tyto faktory mají své váhy, kdy největší je připisována smrti osob, dále újmy na majetku, které jsou ovšem dále rozděleny do

úrovni škod, které jsou na něm způsobené. Následně se zde využívá pět let vážený průměr, který se používá tak, aby významně odrazil přetrvávající psychologický účinek teroristických činů v čase. (Institute for economics & peace, 2012)

Jak již bylo uvedeno, tak GTI bere v úvahu i události předchozích let, což znamená, že v propočtech zohledňuje i přetrvávající účinek teroristických útoků, protože v lidech po útocích zůstává strach a státy po těchto incidentech alespoň na nějakou dobu provádí určitá bezpečnostní opatření.

Předchozí způsob sice institut uvádí jako možný, ale ve svých publikacích využívá logaritmická pásma na stupnici 0 – 10. Zde existuje celkem 21 pásem a za použití stanovených rovnic se určí hodnota pro jednotlivé země. (Institute for economics & peace, 2012)

3.5. Financování terorismu

Pod pojmem financování terorismu si lze představit nejen financování specifických teroristických operací, ale také pokrytí dalších organizačních nákladů na rozvoj a udržování teroristických organizací a tvorbu prostředí, které je nutné pro udržení jejich činnosti. Jednotlivé organizace požadují značné finanční prostředky na vytvoření a udržení infrastruktury jejich organizace, podporu ideologií terorismu prostřednictvím propagandy a na financování legitimní činnosti, která jim zajistí i legitimitu teroristických organizací.

Finanční prostředky získávají z různých zdrojů, může se jednat o zneužívání charitativních subjektů, či legitimních podniků, ale v některých případech dochází i k samofinancování samotnými teroristy. Teroristé získávají prostředky z různých trestných činností, jako například pašování narkotik a následně je používají na podporu militantní ideologie, platby teroristům a jejich rodinám, školení nových členů, získání zbraní a další. Paradoxem je, že svým způsobem používají získané prostředky na financování běžného chodu, jako je tomu v jiných společnostech, ale bohužel jejich poslání má zcela jiný charakter. Existují zde tedy určité přímé náklady na teroristické konflikty, což je tedy materiál, který je použit při útocích, vozidla, sledovací zařízení, a další. Uvádí se, že přímé náklady jsou velmi nízké s porovnáním se škodou, kterou mohou způsobit. Jelikož i teroristé potřebují pokrýt své každodenní výdaje, či potřeby své rodiny, i zde vznikají náklady, které by se daly označit jako plat. Velmi důležité je pro tyto organizace školení nových členů, za účelem osvojení si ideologických a praktických

dovedností, s čím souvisí také náklady na cestování, aby bylo možné se na daná školení přemísťovat. Jako náklad se také uvádí sdílené financování, což znamená, že skupiny, které mají podobný cíl či ideologii, tak mohou být vyzváni či donuceni k finanční podpoře útoku, kterého se sami neúčastní. (Financial Action Task Force, 2008)

3.5.1. Způsoby financování terorismu

Existuje mnoho způsobů, jak teroristé získávají finanční prostředky. Je možné rozdělit dané prostředky dle způsobu získání na dva typy. Prvním druhem jsou peníze, které pochází ze zákonných zdrojů, a teroristické organizace je nějakým způsobem zneužijí a druhou možností jsou takové prostředky, které získávají z kriminální činnosti. (Financial Action Task Force, 2008)

3.5.1.1 Prostředky ze zákonných zdrojů

Charita a neziskové organizace jsou pro teroristické organizace velmi atraktivní, jelikož jsou velmi zranitelné vůči zneužití finančních prostředků. Velké množství těchto dobročinných organizací má globální přítomnost a finanční zdroje jsou poskytované v rámci národní či mezinárodní úrovně a velmi často jdou tyto zdroje právě i do oblastí postižených terorismem. Následně pak může dojít ke zneužití prostředků třemi způsoby. První možností je, že dochází k odklonu prostředků, což znamená, že důvěřivý dárcce se domnívá, že přispívá například na pomoc sirotkům v terorismem postižené oblasti, ale charita je využije na financování terorismu. Druhá možnost je, že se vytvoří falešná organizace, která na venek působí jako charita, ale ve skutečnosti jde o teroristickou skupinu. Poslední možností je, že charita vybírá prostředky na potravu pro sirotky a skutečně tak činí, ale prostřednictvím teroristické organizace.

Zákonné podnikání může být také použito k financování terorismu. Tato skutečnost nastává obvykle v takových oblastech podnikání, kde není nutná značná počáteční investice. Na účtu daného podnikatelského subjektu mohou být prováděny podezřelé transakce, které mají neobvyklé toky pro danou oblast podnikání.

Financování terorismu je možné také z vnitřních zdrojů skupiny, což znamená, že členové organizace použijí své úspory, vezmou si úvěry, nebo využijí výnosy společnosti, kterou mají pod jejich kontrolou. Tento způsob financování je velmi obtížně identifikovatelný, jelikož zde nevznikají žádné podezřelé činy, které by naznačovali souvislost s terorismem. (Financial Action Task Force, 2008)

3.5.1.2 Prostředky z kriminální činnosti

V minulosti docházelo k financování terorismu prostřednictvím státních sponzorů, ale jelikož v posledních letech tento způsob financování výrazně poklesl, nebo dokonce vymizel, bylo nutné hledat nové alternativy. Možným způsobem je obchodování s drogami, který je velmi atraktivní. Funguje to například tak, že v zemi postižené terorismem se vyrobí drogy, které se následně pašují do dalších zemí, kde je o ně zájem, prodají se zde a získané peníze se „vyperou“ přes obchodní společnosti a dostanou se zpět. Jinou možností je, že teroristé drogy nevyrábí, ale vydírají pašeráky drog, což znamená, že si vytipují určitá místa, kde se pašeráci pohybují, aby mohli drogy dostat ze země a v podstatě si zde vytvoří „celnici“ a inkasují určitou částku za to, že je pustí dál.

Velmi jednoduchým způsobem jsou podvody s kreditními kartami, což spočívá v tom, že shromažďují údaje o kreditních kartách a následně z nich získají peněžní prostředky.

Jinou možností je zneužívání lidí, kteří dobrovolně, nebo z donucení emigrovali ze své domoviny a těm následně různými způsoby vyhrožují a požadují od nich peněžní prostředky. Tito lidé mají strach například o své příbuzné, kteří se v zemi původu nadále zdržují a zaplatí jim. Nemusí docházet k vydírání pouze jednotlivců, ale také firem, u kterých je samozřejmě vidina větších obnosů.

U financování prostřednictvím kriminální činnosti je ovšem velmi složité zjistit, že dochází k financování terorismu, jelikož na první pohled se mohou tyto činnosti jevit pouze jako klasický trestný čin. (Financial Action Task Force, 2008)

3.6. Opatření proti mezinárodnímu terorismu

Jelikož teroristické útoky jsou v poledních letech velmi časté, tak Strategie EU vytvořila 4 pilíře, které mají pomoci v boji proti terorismu. Tyto pilíře obsahují předcházení, ochranu, pronásledování a reagování. Tato strategie vznikla ve spolupráci i se zeměmi, které nejsou součástí Evropské unie (EU), včetně USA.

Aby bylo možné předcházení terorismu, tak je cílem této strategie, aby se zamezilo náborům nových teroristů. S postupem globalizace se usnadnilo cestování, převádění peněz a komunikace především prostřednictvím internetu, který s sebou nese jednodušší přístup k radikálním myšlenkám. V rámci tohoto pilíře chce Evropská unie vytvořit společné postupy, které povedou k odhalení problémového chování na internetu, které by mohlo naznačovat radikalizaci. Ochrana s sebou nese posílení obrany a snížení

zranitelnosti a k tomu má pomoci spolupráce členských států. Důležitá je ochrana především hranic, aby do země nevstoupili podezřelé osoby. Důležitým bodem je také ochrana letišť či přístavů, aby zvýšená bezpečnost odradila teroristy od útoků. Pronásledování znamená provádění takových úkonů, které vedou k narušení teroristické činnosti a zastavení financování teroristů. Poslední pilíř znamená, že pokud se teroristické útoky objeví, tak musí být státy schopné je nějak řešit.

Existuje několik zákonů či úmluv, které se zabývají potlačováním terorismu. Některé mají mezinárodní charakter, jiné jsou platné na evropské úrovni a další pouze v konkrétních státech.

Na mezinárodní úrovni existuje Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu, která byla přijata Organizací spojených národů. Podstatou této úmluvy je definování, že financování terorismu je nový trestný čin a měl by být také potrestán sankcí, která odpovídá závažnosti daných činů.

Na úrovni Evropské Unie existuje Směrnice parlamentu a Rady 2005/60/ES o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu, prostřednictvím které zhodnocuje problém terorismu jako mezinárodní problém, který je nutné řešit koordinovaně a vyžaduje například kontrolu transakcí přesahující částku 15 000 eur v hotovosti a další požadavky a záruky pro situace, kde vzniká větší riziko praní peněz a financování terorismu. (Eur-Lex, 2016)

Co se týče konkrétně například České republiky, tak zde platí zákon 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, který například stanovuje povinným osobám povinnou identifikaci u podezřelých obchodů nebo v případě, že obchod převyšuje částku 1000 euro v hotovosti, povinnosti uchovávání získaných údajů a také oznamovací povinnost k oznámení podezřelých transakcí. (Zakonyprolidí, 2018)

3.7. Ekonomické dopady terorismu

Vzhledem k tomu, že ekonomiky jednotlivých států jsou vzájemně provázané, tak teroristické útoky nedopadají pouze na zemi, kde je daný čin způsoben, ale zásadně ovlivní ekonomiku celého světa. Přímý vliv v podobě úmrtí, zranění či škody na majetku jsou znatelné pouze na konkrétním místě, kde se útok odehraje, ale je zde řada dalších, nepřímých dopadů, které se projeví postupně. Teroristé svými útoky způsobí určitou

paniku a mohou ovlivnit také očekávání lidí, čímž může dojít k poklesu investování a dále to může způsobit další ekonomické problémy.

Jelikož v současné době existuje určitá globální provázanost finančních trhů, tak útoky způsobí negativní dopad na burzách. Bombové útoky v Londýně způsobili pokles londýnské burzy a následně i dalších evropských, ale také amerických trhů. Důvodem těchto propadů byly obavy majitelů akcií leteckých společností, cestovních kanceláří či pojišťoven, kteří zpanikařili a začali své akcie rychle prodávat a způsobili tím propad. Dalším dopadem je propad měn, nebo naopak růst cen zlata. Zlato roste v této době z důvodu toho, že investoři, kteří mají obavy, tak se domnívají, že zlato je určitým způsobem jistějším a bezpečnějším aktivem. (Ruml, 2007)

Studie také uvádí, že terorismus zvyšuje náklady na podnikání v zemi, kde k takové události dojde. Tato skutečnost má za následek zvýšení cen výrobků, a to následně způsobí snížení vývozu a dovozu. (St. Louis Fed, 2018)

Dalším nepřímým účinkem, který v souvislosti s terorismem vzniká je vliv na ekonomický růst, který může být nepříznivý, a to hned z několika důvodů. Pokles investic, zvýšené náklady na zajištění bezpečnosti, zvýšené náklady na podnikání, poškození společenského kapitálu a tím zhoršení například dopravní infrastruktury, omezení růstu některých odvětví a další skutečnosti, které mají negativní vliv na ekonomický růst. (Hašim, Ela, 2007)

Důležitou oblastí, kterou ovlivňují teroristické útoky je také nezaměstnanost. Lidé mají strach a odchází pracovat do míst, kde není terorismus. Také žijí v určité nejistotě, a to může ovlivnit jejich investiční chování, ale také spotřebu, což se opět může projevit v růstu nezaměstnanosti. Jelikož každá země se snaží po takovém útoku zvýšit bezpečnost, tak na to musí mít peněžní prostředky, které často přesouvají z produktivních sektorů do neproduktivního sektoru bezpečnosti, a to má opět za následek snížení počtu pracovních míst. V zemi postižené terorismem je nutné navýšení vojenských operací, na což jsou nutné další peněžní prostředky, a to vede země ke zvýšení daňových sazeb, nebo uzavření vládních půjček, které vedou ke zvyšování státního dluhu. (Hašim, Ela, 2007)

Je pochopitelné, že ne na všechna odvětví má terorismus stejný dopad. Za přímo postižená odvětví s velmi negativním dopadem se považuje odvětví letecké a lodní dopravy či pojišťovnictví. Je prokazatelné, že po útocích v Paříži v roce 2015 došlo ke znehodnocení akcií společnosti Air France, nebo po útocích z 11. září, kdy taktéž došlo

k poklesu hodnoty akcií leteckých společností. Co se týče pojišťovnictví, tak zde roste riziko, což má za následek také zvyšování pojistného. Jedním ze sektorů, které jsou terorismem zásadně ovlivněny je beze sporu sektor cestovního ruchu, a to i z toho důvodu, že je to sektor, který je složen z několika prvků, jako je cestovní ruch, doprava, ubytování a stravování, a dalších. Tato skutečnost také znamená, že je zde zaměstnáno obrovské množství lidí a přináší zemím i velké veřejné příjmy. Z těchto důvodů je ovšem tento sektor také velmi zranitelný vůči různým interním vlivům, jako je hospodářská krize, přírodní katastrofy, epidemie, či mezinárodní konflikty. Z tohoto důvodu narůstají také teroristické útoky, protože v lidech roste obava o jejich bezpečnost a jsou ovlivněni v rozhodování, kam vyrazí na dovolenou. Místa, kde se často vyskytují nějaké útoky, války, nebo politické krize mohou u lidí vzbudit nedůvěru a raději zvolí destinaci, kde takové problémy nejsou. Toto pro postiženou zemi znamená pokles poptávky po turistice a následně i příjmy a zaměstnanost, což má velmi negativní vliv na celou ekonomiku. Je pravdou, že tyto důsledky mívají obvykle krátkodobý charakter, ale za předpokladu, že v zemích teroristické události přetrvávají, mohou být důsledky zásadnější, protože lidé začnou o zemi pochybovat a nebudou o ní uvažovat při rozhodování. Často také platí, že jsou negativně ovlivněné i sousední země, jelikož turisté jsou si vědomi hrozby terorismu a obecně si myslí, že celý region je riskantní. (Haşim, Ela, 2007)

4. Cestovní ruch a terorismus

Mezinárodní terorismus a cestovní ruch jsou propojená prostřednictvím určitých charakteristik, mezi která patří například překračování národních hranic, zapojení občanů z různých zemí, využívání cestování či komunikačních technologií. Tyto vztahy se začaly definovat v roce 1972 během mnichovských Olympijských her, kdy po útoku na sportovce zůstalo 11 mrtvých a vzhledem k televiznímu vysílání měla tato událost publikum o velikosti téměř 800 miliónů diváků. Tyto události v lidech probudili strach, a v 80 letech po bombardovacích akcích v Londýně přišel také výrazný pokles cestovního ruchu v této oblasti. (Baker, 2014)

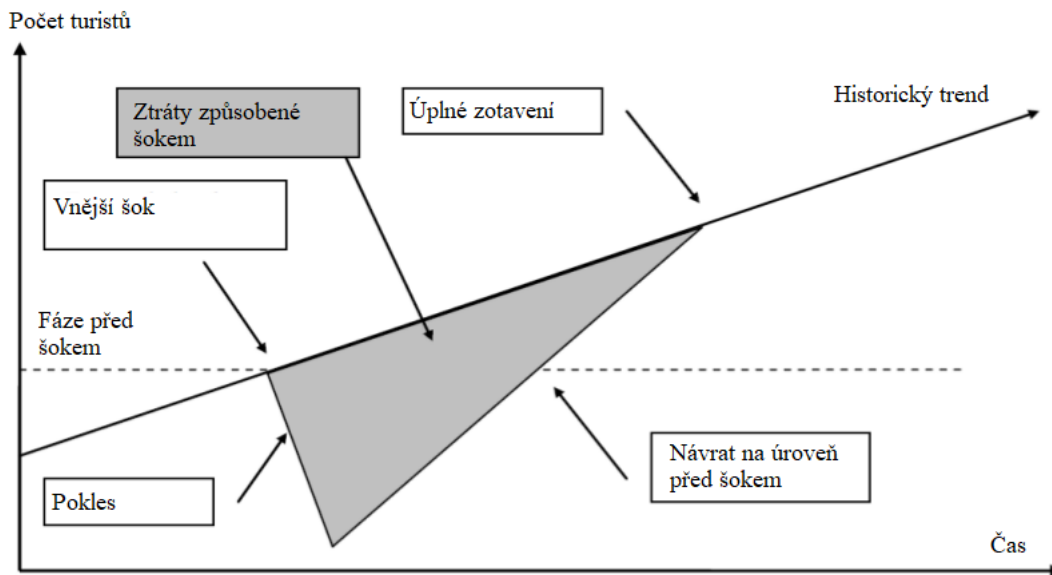
Statistiky potvrzují, že jedním z důvodů, proč teroristé útočí na jednotlivé země je i narušení poptávky po turistice, což se projevilo například po útocích z 11. září v New Yorku a přineslo to s sebou i dopad na celosvětové cestování. Lidé byli obezřetní a nahrazovali leteckou dopravu jinými možnostmi, což nebylo pro zemi příliš příznivé. (Baker, 2014) Tyto skutečnosti se vysvětlují tak, že teroristé si vybírají takové cíle, aby se všichni cítili v nebezpečí v době, kdy vstoupí do letadla či navštíví nějaké veřejné místo. Naopak turisté si chtějí vybrat takové místo, kde nebudou znepokojeni, nebo ohroženi na bezpečí a duševní pohodě a proto, když je v lidech vyvolaný strach z důvodu terorismu, tak to může mít vážnější dopady, než je tomu v případě například přírodních katastrof, ale na druhou stranu je prokázáno, že má menší trvalý účinek, než například války či interní konflikty, jelikož je zde déletrvajícím nejistota. (O'Connor, Stafford, Gallagher, 2008) Jinak specifikované důvody, proč teroristé útočí právě na turistické destinace jsou takové, že útok na tyto oblasti je šokem pro celou ekonomiku, jelikož cestovní ruch je vždy v centru pozornosti médií, a protože teroristé hledají publicitu, tak je pro ně tato oblast zajímavá a to především za předpokladu, že se jedná o různé turistické atrakce, sportovní události, či festivaly, ale také zajímavosti jako jsou muzea či historické památky. (Bac, Bugnar, Mester, 2015)

V rozhodování o cestování po teroristickém útoku pomáhají lidem média, které považují za spolehlivá. Tato skutečnost nahrává právě teroristům, protože lidé se prostřednictvím médií o útocích dozví a mohou tím ovlivňovat jejich chování, za předpokladu, že v nich vyvolají strach. (O'Connor, Stafford, Gallagher, 2008) Obavy turistů mohou mít dvojitý charakter, a to strach z důvodu toho, že jako turista se může stát cílem útoku nebo, že bude jen v nesprávnou dobu na nesprávném místě a stane se obětí útoku, který nemá souvislost s cestovním ruchem. Toto rozdělení je důležité především

z toho důvodu, že často určuje, zda turistickou destinaci navštíví či ne. Mezi známá místa, kde útočí teroristé z důvodu zasažení turistů je například Egypt, Tunisko, nebo Turecko. Teroristé zde útočí cíleně na turistické oblasti, poškozují hospodářství a získávají širokou medializaci na mezinárodní úrovni. Média se stávají mluvčími teroristů a vysílají jejich poselství. Za předpokladu, že by neexistovala média, tak by obyvatelstvo pravděpodobně nevědělo o velkém množství teroristických útoků v různých částech světa a nemělo by takové obavy. Na druhou stranu je jedním z hlavních cílů teroristů strach šířit a právě média jim v tom velmi pomáhají. (Teoman, 2017) Někteří autoři uvádí, že reklama, či zpráva o terorismu zde hraje zásadní roli, jelikož terorismus je násilná forma politické komunikace, která silně závisí na moderních technologiích, jež lidé používají k získávání zpráv. Je tedy velmi rozporuplné, zda opravdu terorismus roste, nebo je to pouze naše domněnka, kterou utužují právě média, která velmi často otázku terorismu řeší a napomáhají teroristům v ovlivňování emocí a chování lidí a následně také rozhodování o zemích, do kterých budou cestovat. (Bac, Bugnar, Mester, 2015)

Bylo zaznamenáno, že například po útocích v New Yorku v září 2001 došlo k poklesu mezinárodních příletů o méně než 1 %, ale horším dopadem byl pokles mezinárodních turistů, a to mezi lety 2000 a 2001 o přibližně 6 milionů a mezi lety 2001 a 2002 o dalších 6 milionů. Nejhorší dopad byl pro letecké společnosti, které ztratili přibližně 2 miliardy dolarů a v následujících letech po tomto útoku mnoho z nich spadlo do bankrotu. Jiným příkladem, jak terorismus působí na sektor cestovního ruchu jsou útoky na Bali, které způsobili rušení rezervací do této destinace a došlo k obrovskému poklesu zahraničních turistů. Tyto útoky měly za následek obrovské snížení obsazenosti hotelů ze 75 % na hodnoty pod 10 %. Podniky, závislé na cestovním ruchu (restaurace, atrakce, obchody) utrpěly obrovské ztráty. Existují dva přístupy, k hodnocení toho, zda se již daná země vzpamatovala z útoků. V prvním případě se uvádí, že pokud se příjezdy a příjmy dostanou na hodnotu před danou událostí, tak došlo k zotavení, ale ekonomové vidí tuto skutečnost jinak a uvádí, že vzpamatování nastane, pokud je dosaženo takové úrovně daných hodnot, kterých by bylo dosaženo v případě, že by k žádnému útoku nedošlo. Jelikož je ale velmi složité odhadnout, jaká by mohla být potencionální úroveň, kdyby k šoku nedošlo, tak se v této práci ztotožňuji s prvním způsobem hodnocení, který je také zřetelný z obrázku č. 1. (Bac, Bugnar, Mester, 2015)

Obrázek 1: Dopad šoku na příchozí turismus

Zdroj: Bac, Bugnar, Mester, 2015, vlastní překlad

Již v minulosti bylo prokázáno, že cestovní ruch má přímý i nepřímý dopad na hospodářské ukazatele jako jsou příjmy státu, národní příjmy a zaměstnanost. (Gupta, 2011) Z toho vyplývá, že když terorismus cestovní ruch naruší, má to dopad i na tyto ukazatele, čímž se bude právě tato práce zabývat.

5. Metodická část

5.1. Cíl práce

Cílem této práce je analyzovat vliv hrozeb mezinárodního terorismu na ekonomiky států, pro které je sektor cestovního ruchu významný z hlediska příjezdů, příjmů a dalších ukazatelů.

5.2. Metodika

Předchozí kapitoly popisují způsoby, jak hodnotit cestovní ruch, tedy prostřednictvím HDP, zaměstnanosti, cenové stability, vnější ekonomické rovnováhy, a příjmů z tohoto sektoru. Já se v této práci zaměřím na analýzu pouze z hlediska HDP, zaměstnanosti, vývoje příjezdů a příjmů.

V následujících kapitolách jsou vybrány státy, u kterých je provedena analýza těchto ukazatelů, ale také jaký může mít terorismus dopad na podniky, které jsou závislé na turistickém ruchu.

Jako první stát jsem zvolila USA, především z toho důvodu, že útoky na tento stát jsou často spojovány v souvislosti se vznikem globálního terorismu. Druhý stát je Španělsko, protože útoky jsou provedením velmi podobné těm, co se odehrály v USA, a tak se budu snažit porovnat, zda dopady byly také obdobné. Poslední stát je vybrán na základě příjezdů a globálního teroristického indexu. Jelikož jsem chtěla vybrat takový stát, který je zasažen teroristickými útoky v posledních letech, tak jsem si stanovila základní rok 2012 a vybrala jsem 15 států, které mají právě v tomto roce nejvíce příjezdů na světě. Následně jsem vzala v úvahu GTI a jeho vývoj v období 2012-2016. Tyto podmínky jsem si stanovila tak, abych vybrala zemi, které má na začátku zkoumaného období největší příjezdy na světě a je tedy pro ni sektor cestovního ruchu určitě důležitý a zároveň má nejhorší vývoj GTI, který představuje zhoršující se situaci z pohledu teroristických útoků. Tuto skutečnost jsem zjistila prostřednictvím průměrného tempa růstu za použití následujícího vzorce:

$$\bar{x}_g = \sqrt[k-1]{\frac{I_{t+1}}{I_t} * \dots * \frac{I_{t+k}}{I_{t+k-1}}} \quad (1)$$

kde $\frac{I_{t+1}}{I_t}$ představuje řetězový index, který v této práci bude znamenat podíl GTI ve dvou po sobě jdoucích obdobích.

Následující tabulka č. 1 zobrazuje pořadí zemí dle příjezdů v milionech osob v roce 2012. Toto je první kritérium, které je stanovené pro výběr posledního státu k následující analýze. Aby bylo možné vybrat jeden stát, tak právě k těmto zemím jsou v tabulce č. 2 zjištěny hodnoty GTI mezi lety 2012-2016.

Tabulka 1: Státy s nejvíce příjezdy v roce 2012

Pořadí	Země	Příjezdy 2012 (mil.)
1.	Francie	83,013
2.	Spojené státy americké	66,657
3.	Čína	57,725
4.	Španělsko	57,464
5.	Itálie	46,360
6.	Turecko	35,698
7.	Německo	30,407
8.	Spojené království	29,282
9.	Rusko	25,727
10.	Malajsie	25,030
11.	Rakousko	24,151
12.	Mexiko	23,403
13.	Ukrajina	23,013
14.	Thajsko	22,354
15.	Kanada	16,344

Zdroj: vlastní zpracování dle World Tourism Organization UNWTO (2014): Tourism Highlights 2014 Edition

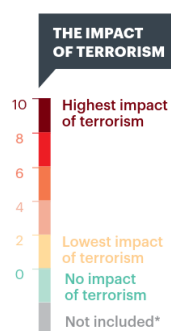

Tabulka 2: Vývoj GTI ve vybraných zemích

Země	GTI				
	2012	2013	2014	2015	2016
Francie	1,731	2,67	4,553	5,603	5,964
Spojené státy americké	3,566	4,71	4,613	4,877	5,429
Čína	4,992	5,21	6,294	6,108	5,543
Španělsko	3,086	1,84	2,622	1,203	1,701
Itálie	2,066	2,55	3,364	2,363	2,75
Turecko	5,238	5,98	5,737	6,738	7,519
Německo	1,743	1,02	3,442	4,308	4,917
Spojené království	4,509	5,17	5,613	5,08	5,102
Rusko	7,068	6,76	6,207	5,43	5,329
Malajsie	0,415	3,04	3,579	2,691	3,334
Rakousko	1,408	0,24	2,088	0,182	3,091
Mexiko	2,008	4,66	3,985	3,723	3,292
Ukrajina	2,163	2,95	7,2	7,132	6,557
Thajsko	7,086	7,19	7,279	6,706	6,609
Kanada	1,177	0,95	2,297	2,518	2,958

Zdroj: vlastní zpracování dle Institute for economics & peace: Global terrorism index 2012, 2014, 2015, 2016, 2017

Jednotlivé země mají určité hodnoty GTI, ze kterých lze zjistit dopady terorismu. K tomu nám pomůže stupnice, jež je znázorněna na obrázku č. 1, a ze kterého je zřejmé, že státy, které mají hodnoty GTI 0–2, tak jsou zde velmi malé dopady terorismu a v intervalu 2–4 jsou dopady o něco znatelnější, ale stále malé.

Obrázek 2: Stupnice dopadů terorismu**Zdroj: Institute for economics & peace 2016**

Druhé kritérium jsem stanovila tak, že hodnota GTI se v průběhu let dostane nad hodnotu 4, tedy z malých dopadů na již zásadnější. Z tohoto důvodu je vyřazeno Španělsko, Itálie, Malajsie, Rakousko, Kanada, a Mexiko, které se sice v roce 2013 dostalo nad hodnotu 4, ale v dalších letech už tuto hodnotu znovu nepřesáhlo. Zbývá zde

tedy 9 států, u kterých jsem následně zjistila zemi, kde proběhla nejzásadnější změna v GTI prostřednictvím průměrného tempa růstu.

Tabulka 3: Stanovení průměrného tempa růstu GTI

Země	Index					Průměrné tempo růstu
	2012	2013	2014	2015	2016	
Francie	x	1,54246	1,70524	1,230617	1,0644298	1,362417275
Spojené Státy Americké	x	1,32081	0,97941	1,05723	1,1131843	1,110796815
Čína	x	1,04367	1,20806	0,970448	0,9074984	1,026520379
Turecko	x	1,14166	0,95936	1,174481	1,1159098	1,094582871
Německo	x	0,5852	3,37451	1,251598	1,1413649	1,295987179
Spojené království	x	1,1466	1,08569	0,905042	1,0043307	1,03137133
Rusko	x	0,95642	0,9182	0,874819	0,9813996	0,931831301
Ukrajina	x	1,36385	2,44068	0,990556	0,9193775	1,319508421
Thajsko	x	1,01468	1,01238	0,92128	0,9855353	0,982728726

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky č. 3 je zřejmé, že největší tempo růstu GTI je zaznamenáno mezi lety 2012-2016 ve Francii, která je posledním státem pro tuto analýzu.

6. Vliv teroristické hrozby vybrané ekonomiky

6.1. Spojené státy americké

6.1.1. Teroristické útoky z 11. září 2001

Dne 11. září 2001 proběhly celkem čtyři související útoky. K prvnímu útoku došlo v 8:46 hodin místního času, kdy letadlo naletělo do severní věže komplexu Světového obchodního centra v New Yorku. Tento incident se stal tím způsobem, že 5 teroristů spadajících pod skupinu Al Káida převzalo kontrolu nad letounem Boeing 767, kde cestovalo 76 civilistů, 11 členů posádky a těchto 5 únosců. K druhému útoku došlo v 9:03 místního času, kdy další letadlo narazilo do komplexu jižní věže Světového obchodního centra v New Yorku, opět se jednalo o letadlo Boeing 767, kde cestovalo 56 civilistů, 9 členů posádky a 5 únosců. Třetí útok nastal v 9:37 místního času, kdy se dalších pět únosců zmocnilo letadla Boeing 757 a narazili do budovy Pentagonu. Zde cestovalo 53 civilistů, 6 členů posádky a 5 únosců. Poslední útok se stal v 10:03 místního času, letadlo Boeing 757 se zřítilo poblíž města Shanksville po boji mezi teroristy a cestujícími o kontrolu nad letadlem. Zde se nacházelo 33 civilistů, 7 členů posádky a 4 únosci.

Tyto události s sebou přinesli mnoho obětí. Zemřeli všichni cestující v letadlech, ale další stovky lidí právě ve zmiňovaném Světovém obchodním centru. Celkem si tyto události vyžádali 2 998 obětí, ale dalších 14 842 lidí bylo zraněno. Tento incident vyvolal celosvětový strach a paniku a přinesl s sebou mnoho dopadů, z nichž jsou některé popsány v následující části. (Global Terrorism Database, 2018)

6.1.2. Dopad na příjezdy a výjezdy

Vzhledem k tomu, že se USA řadila v letech před teroristickými útoky k top třem státům světa v množství příjezdů, tak je zřejmé, že právě cestovní ruch je pro tuto zemi velmi důležitý. Tabulka č. 4 znázorňuje počet příjezdů mezi lety 1998-2007. Je vidět, že před rokem 2001, tedy než došlo k teroristickým útokům počet příjezdů každoročně stoupal rostoucím tempem, ale po útocích došlo k poklesu, který trval až do roku 2003. Pokles příjezdů nebyl rozhodně zanedbatelný, jelikož v roce 2001 to znamenalo pokles o 4,31 milionů příjezdů, tedy o téměř 8,5 %, než v roce předchozím. Opětovný růst nastal až v roce 2004, v roce 2006 se příjezdy přiblížily hranici z roku 2000 a v roce 2007 byla již překonána a dalo by se tedy říci, že z hlediska tohoto ukazatele se cestovní ruchu dostal do opětovného normálu. Z toho vyplývá, že trvalo šest let, než se příjezdy do USA dostaly na úroveň, kterou měly před teroristickými útoky.

Tabulka 4: Vývoj příjezdů do USA

Ukazatel	Rok									
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Roční příjezdy do USA (v milionech)	46,38	48,51	51,24	46,93	43,58	41,22	46,09	49,21	50,98	56,14
Absolutní změna (v milionech)	-	2,13	2,73	-4,31	-3,35	-2,36	4,87	3,12	1,77	5,16
Relativní změna (v %)	-	4,59	5,63	-8,41	-7,14	-5,42	11,81	6,77	3,60	10,12

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): International tourism, number of arrivals.

Uvádí se, že tyto útoky s sebou přinesly výraznější dopady než kterákoliv jiná krize za poslední roky, protože USA bylo napadeno na jejich území několika navazujícími útoky, a to vyvolalo strach co následně nastane. Lidé se obávali cestování v letadlech, a proto jejich první reakce byla, že se chtěli vrátit co nejrychleji domů a posléze došlo k masivnímu rušení dlouhých cest ze Severní Ameriky, některých asijských zemí a ze západní Evropy. Z dlouhodobého hlediska zde nastal velmi vážný dopad na cestovní ruch, konkrétně právě na leteckou dopravu, či hotely. (World Tourism Organisation, 2001) Právě USA je země, která byla nejvíce postižena z hlediska cestovního ruchu. Z tabulky č. 5 je zřejmé, že největší pokles příjezdů byl zaznamenán v říjnu 2001, tedy následující měsíc po útocích, a to o více než 1,4 milionu příjezdů, které činily pokles 38,68 % oproti říjnu 2000. Následující měsíce byly v příjezdech velmi nepříznivé, ale pokles se začal snižovat.

Tabulka 5: Tabulka 5: Změna příjezdů do USA v letech 2000-2002

Měsíc	Příjezdy (v milionech)			Absolutní změna 2000/2001	Relativní změna (v %) 2000/2001	Absolutní změna 2001/2002	Relativní změna (v %) 2001/2002
	2000	2001	2003				
leden	2,86	3,03	2,36	0,17	5,92	-0,68	-22,29
únor	2,95	2,86	2,20	-0,08	-2,78	-0,66	-23,21
březen	3,71	3,58	2,60	-0,12	-3,29	-0,98	-27,38
duben	4,10	3,87	2,63	-0,23	-5,52	-1,24	-32,04
květen	3,70	3,51	2,64	-0,19	-5,18	-0,87	-24,81
červen	3,59	3,48	2,72	-0,11	-3,04	-0,76	-21,94
červenec	4,95	4,74	3,81	-0,20	-4,11	-0,93	-19,64
srpen	4,65	4,64	3,87	-0,01	-0,13	-0,77	-16,56
září	3,87	2,61	3,00	-1,26	-32,62	0,39	14,97
říjen	3,65	2,24	2,92	-1,41	-38,68	0,69	30,67
listopad	3,20	2,10	2,71	-1,10	-34,49	0,62	29,43
prosinec	3,40	2,50	3,00	-0,89	-26,33	0,49	19,76

Zdroj: vlastní zpracování dle: National Travel & Tourism Office (2018): Monthly Tourism Statistics – Monthly Arrivals to the United States

Z hlediska příjezdů je zřejmé, že největší dopad nesli právě letecké společnosti. Ačkoliv byl letecký průmysl i před útoky ve stavu, kdy mírně docházelo ke snížené poptávce po leteckých službách, nastával růst nákladů na pracovní sílu a byly vysoké náklady na dluh, tak v důsledku s 11. zářím se dostal letecký průmysl ještě do větší finanční ztráty, která byla způsobena prudkým poklesem cestujících. Dle výzkumné studie, kterou provedlo sdružení leteckých dopravců měl americký letecký průmysl obrovskou ztrátu, a to i přes poskytnutí kompenzace od státu ve výši 5 miliard amerických dolarů a v důsledku těchto ztrát došlo k bankrotu mnoha leteckých společností. Pravdou je, že tyto události nezasáhli pouze americký letecký průmysl, ale ovlivnil také letecké společnosti v Evropě. Obrovské ztráty zaznamenala například letecká společnost British Airways, u které byla vyčíslena ztráta ve výši 228 milionů amerických dolarů. (Hyunjoon, Zheng, 2004)

Dopady těchto útoků dále zaznamenaly také hotely a další ubytovací zařízení. V kapitole 6.1.6.1. se zabývám konkrétními dopady na leteckou společnost American Airlines, či na hotelové impérium Hilton Worldwide Holdings.

Stejně tak, jako na příjezdy, tak se teroristické útoky projeví také ve výjezdech. Jak už zde bylo několikrát zmíněno, tak tyto útoky vyvolaly obrovský strach, který

způsobil nedůvěru především v leteckou dopravu, a tak není divu, že měli američtí rezidenti obavy z cestování do zahraničí. Tabulka č. 6 zobrazuje výjezdy amerických občanů do zahraničních zemí mezi lety 2000 a 2001. Je zřejmé, že dle relativní změny je největší dopad na výjezdy na Střední Východ, což znamená oblast zemí Arabského poloostrova a okolních států jako je Bahrajn, Irák, Írán, Izrael a další. Pokles výjezdů do těchto zemí byl ve výši 26,67 %, což v absolutní hodnotě znamená 120 tisíc výjezdů. Co se týče největšího absolutního počtu výjezdů, tak to zaznamenala Evropa, jelikož mezi lety 2000 a 2001 je zde pokles o téměř milion výjezdů. Evropu následuje Mexiko a Karibik. V celkové hodnotě došlo k poklesu o 2,11 milionu výjezdů, což rozhodně není zanedbatelná položka.

Tabulka 6: Výjezdy z USA

Území	Výjezdy z USA (v milionech)		Absolutní změna 2001/2000 (v milionech)	Relativní změna 2001/2000 (v %)
	2000	2001		
Evropa	13,12	12,14	-0,98	-7,47
Karibik	4,68	4,43	-0,25	-5,34
Asie	4,00	3,82	-0,18	-4,50
Jižní Amerika	1,88	1,87	-0,01	-0,53
Střední Amerika	1,61	1,60	-0,01	-0,62
Oceánie	0,89	0,81	-0,08	-8,99
Střední Východ	0,45	0,33	-0,12	-26,67
Afrika	0,23	0,23	0,00	0,00
Mexiko	4,99	4,61	-0,38	-7,62
Kanada	3,87	3,77	-0,10	-2,58
Celkem	35,72	33,61	-2,11	-5,91

Zdroj: vlastní zpracování dle National Travel & Tourism Office (2018): Monthly Tourism Statistics – US Outbound Travel by World Regions

Existují analýzy, dle kterých je zřejmé, že by k těmto poklesům nedocházelo, kdyby nedošlo k teroristickým útokům, jelikož do září 2001 došlo k nárůstu výjezdů ve Spojených státech o 2 % oproti roku 2000, ale po teroristických útocích celkové výjezdy poklesly o téměř 6 %. Největší propad výjezdů byl zaznamenán v září, tedy v měsíci, kdy útoky proběhly a to o 30 %, v říjnu byl pokles o 28 %, v listopadu o 20 % a prosinec byl ve znamení návratu na úroveň odletů před útoky. (National Travel & Tourism Office, 2018)

6.1.3. Dopad na HDP

Tabulka 7: Vývoj HDP USA

Ukazatel	Rok								
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
HDP (v bil. \$)	11,67	12,21	12,71	12,84	13,07	13,43	13,94	14,41	14,79
Tempo růstu HDP	4,45	4,69	4,09	0,98	1,79	2,81	3,79	3,35	2,67
Příspěvek cestovního ruchu na HDP (v mld. \$)	378,85	404,69	423,95	404,07	406,76	420,76	440,90	439,77	448,24
Relativní změna příspěvku CR na HDP (v %)	-	6,82	4,76	-4,69	0,67	3,44	4,79	-0,26	1,93
Absolutní změna příspěvku CR na HDP (v mld. \$)	-	25,84	19,26	-19,88	2,69	14,00	20,14	-1,13	8,47
Procentní podíl příspěvku CR na HDP	3,25	3,31	3,34	3,15	3,11	3,13	3,16	3,05	3,03

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): GDP (constant 2010 US\$), Travel and Tourism direct contribution to GDP, GDP (constant 2010 %)

Tabulka č. 7 vyjadřuje vývoj HDP v letech 1998-2006. Hodnota HDP rostla rostoucím tempem v letech 1998-1999, v roce 2000 je zde vidět také růst, ale již mírně klesajícím tempem. V roce 2001, ve kterém došlo k útokům dochází také k růstu HDP, ale oproti předchozím letům je tempo růstu výrazně klesající. Důležitější pro tuto práci je však fakt, že absolutní příspěvek sektoru cestovního ruchu na HDP před útoky rostl, ale v roce 2001 zde byl zaznamenán pokles příspěvku oproti roku 2000 o 19,88 miliard \$. V roce 2002, tedy roce následujícím po teroristických útocích je zaznamenán opět nárůst příspěvku cestovního ruchu k HDP, o 2,69 miliard \$. Až v roce 2004, kdy činil celkový příspěvek cestovního ruchu 440,9 miliard \$, se dostala hodnota nad úroveň roku 2000,

ale procentuálně to znamená podíl pouze 3,16 % z celkové hodnoty HDP, oproti 3,34 %, které činil před útoky.

Tabulka 8: Čtvrtletní změna HDP USA

Rok	Čtvrtletí	Změna HDP oproti předchozímu čtvrtletí (v %)
2000	1.	0,3
	2.	1,9
	3.	0,1
	4.	0,6
2001	1.	-0,3
	2.	0,5
	3.	-0,3
	4.	0,3
2002	1.	0,9
	2.	0,6
	3.	0,5
	4.	0,1

Zdroj: vlastní zpracování dle Organisation for Economic Co-operation and Development (2018): Quarterly National Accounts

Tabulka č. 8 zobrazuje čtvrtletní vývoj HDP vždy oproti předchozímu období. Ve 3. čtvrtletí roku 2001, kam spadají tyto útoky je zaznamenán menší pokles, ale není to tak závažná hodnota.

6.1.4. Dopad na zaměstnanost

Tabulka 9: Vývoj zaměstnanosti USA

Ukazatel	Rok								
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celková zaměstnanost (v mil.)	131,24	133,56	137,01	137,15	136,60	137,59	139,23	141,62	144,42
Relativní změna celkové zaměstnanosti (v %)	-	1,77	2,58	0,10	-0,40	0,72	1,19	1,72	1,97
Absolutní hodnota přímé zaměstnanosti v CR (v mil.)	5,63	5,85	5,96	5,87	5,71	5,60	5,43	5,58	5,56
Podíl přímé zaměstnanosti v CR k celkové zaměstnanosti (v %)	4,29	4,38	4,35	4,28	4,18	4,07	3,90	3,94	3,85
Absolutní změna přímé zaměstnanosti cestovního ruchu (v mil.)	-	0,22	0,11	-0,09	-0,16	-0,11	-0,17	0,15	-0,02
Relativní změna přímé zaměstnanosti CR (v %)	-	3,91	1,88	-1,51	-2,73	-1,93	-3,04	2,76	-0,36

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): Travel and Tourism direct contribution to employment, %, Travel and Tourism direct contribution to employment, Jobs (Thousands)

Tabulka č. 9 zobrazuje údaje o zaměstnanosti v USA. Celková zaměstnanost v USA v letech 1998-2006 roste, až na výjimku v roce 2002, která je způsobena právě rostoucí nezaměstnaností v sektoru cestovního ruchu. Ovšem zaměstnanost v cestovním ruchu začala klesat již v roce 2001 a tento trend pokračoval až do roku 2004, ale ani do roku 2006 se počet lidí zaměstnaných přímo v sektoru cestovního ruchu nedostal na úroveň, která zde byla před útoky. Uvádí se, že během dvou měsíců po útocích museli jenom letecké společnosti zrušit na 81 000 pracovních míst. Z tabulky je ovšem zřejmé,

že celková změna zaměstnanosti v cestovním ruchu Spojených států byla zhruba 90 000 pracovních míst, což znamená, že k propouštění museli přistoupit i jiné společnosti.

Skutečnost, že v sektoru cestovního ruchu došlo k takto závažnému snižování zaměstnanosti mělo i další důsledky pro stát, protože lidé se stali nezaměstnaní a bylo nutné vyplácení podpor. Nelze zjistit, zda se lidé přesunuli do jiných sektorů, nebo se stali opravdu nezaměstnanými, ale pro stát to jistě znamenalo výdaje, které by nenastali, kdyby k útokům nedošlo.

6.1.5. Dopad na příjmy

Tabulka 10: Vývoj příjmů z cestovního ruchu USA

Ukazatel	Rok								
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy z CR (v mld. \$)	85,00	92,05	100,72	91,92	88,14	86,44	97,76	101,47	105,14
Absolutní změna (v mld. \$)	-	7,05	8,67	-8,8	-3,78	-1,70	11,32	3,71	3,67
Relativní změna (v %)	-	8,29	9,42	-8,74	-4,11	-1,93	13,10	3,80	3,62

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): International tourism receipts for travel items (current US\$).

Tabulka č. 10 zobrazuje vývoj příjmů z cestovního ruchu ve Spojených státech amerických. V letech před teroristickými útoky tedy mezi roky 1998-2000 příjmy z cestovního ruchu rostly rostoucím tempem a v roce 2000 přesahovaly hodnotu 100 miliard \$. V roce 2001, kdy došlo k teroristickým útokům je v příjmech znatelný prudký pokles 8,8 miliard \$, který klesajícím tempem pokračuje až do roku 2003. Je zřejmé, že z hlediska příjmů je rok 2004 velmi příznivý, jelikož došlo k nárůstu o 11,32 miliard \$ a v roce 2005 byla překročena hodnota příjmů, které zde byly před teroristickými útoky. To souvisí i s tím, že v tomto období začali také opětovně narůstat příjezdy do země. Dalo by se říci, že z hlediska příjmů trvalo 4 roky, než došlo ke vzpamatování a opětovnému návratu na úroveň před teroristickými útoky.

Pokud by docházelo k růstu příjmů dle let předcházejících útokům, tedy průměrné tempo růstu příjmů 8,5 %, tak by příjmy v roce 2006 měly dosahovat hodnoty 164,32

miliard \$, ale k této hranici se ani zdaleka nepřiblížily a je tedy očividné, že ekonomika tohoto státu byla útoky velice narušena.

6.1.6. Dopady na společností profitující z cestovního ruchu

6.1.6.1. American Airlines

American Airlines je největší leteckou společností ve Spojených státech amerických, a vzhledem ke krizi v letecké dopravě, kterou způsobily teroristické útoky v září 2001 je jisté, že i na tuto společnost měly určité dopady na příjmy, kterým se bude tato kapitola věnovat.

Po útocích z 11. září nebyly povoleny lety do ani ze Spojených států amerických, a to až do 13. září 2001, ale ani po obnovení letů nebyla situace příznivá, jelikož došlo k prudkému poklesu poptávky, která je přisuzována především strachu z dalších útoků a také proto, že po těchto útocích byly zpřísněny kontroly na letištích a mnoho lidí to vnímalo, jako určité nepohodlí.

Tato společnost ve třetím čtvrtletí roku 2001 snížila provozní harmonogram na 80 % plánu, který létal před útoky a v souvislosti s těmito opatřeními museli zrušit přibližně 20 000 pracovních míst. Čtvrté čtvrtletí roku 2001 bylo o něco příznivější, a tak docházelo k opětovnému navýšení provozního plánu, ale již ve druhém čtvrtletí roku 2002 došlo opět k poklesu.

Tabulka 11: Příjmy, výdaje a zisk American Airlines 1998-2006

Ukazatel	Rok								
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy (mld. \$)	19,21	17,73	19,70	18,96	17,30	17,44	18,65	20,71	22,56
Výdaje (mld. \$)	16,87	16,57	18,32	21,43	20,63	18,28	18,79	20,81	21,5
Ostatní	1,03	-0,17	-0,57	0,71	-0,18	-0,38	-0,62	-0,77	-0,83
Čistý zisk (v mld. \$)	1,31	0,99	0,81	-1,76	-3,51	-1,23	-0,75	-0,86	0,23
Absolutní změna	-	-0,33	-0,17	-2,58	-1,75	2,28	0,48	-0,11	1,09

Zdroj: vlastní zpracování dle Annual Report Owl (2018): American Airlines Annual Report.

Tabulka č. 11 zobrazuje příjmy, výdaje a výsledek hospodaření společnosti American Airlines mezi lety 1998-2006. Již před teroristickými útoky se firma potýkala s menší poptávkou a zvýšenými náklady, a její zisk každoročně o něco málo poklesl, ale

teroristické útoky ze září 2001 ji dostaly do záporných čísel. Ještě v roce 2000 byl zisk společnosti 813 milionů \$, ale v roce 2001 byla ztráta této společnosti 1,76 miliardy \$, což znamenalo ztrátu 11,43 \$ na jednu akcii. Tato ztráta je přičítána právě těmto událostem. Určité ztráty byly způsobené i faktem, že právě 2 letadla této společnosti byla unesena a při útocích zničena.

Po podrobnější prozkoumání výdajů této společnosti je zřejmé, že největší nárůst zaznamenala položka Mzdy, platy a benefity, což je pravděpodobně způsobeno tím, že po propouštění musela firma vyplácet 71 milionů \$ na odstupném. Na druhé straně se zde objevila položka, která znamená příspěvek z vládního grantu ve výši 856 milionů \$, ale ani to nedokázalo společnosti pomoci v této krizové situaci. Ztráta v roce 2002 se ještě více prohloubila a to na 3,51 miliardy \$, a i v dalších letech byl výsledek hospodaření ztrátový. Rok 2006 přinesl společnosti zisk ve výši 230 milionů \$, ale zdaleka se nepřiblížil ziskům před útoky.

Tabulka 12: Vývoj zisku American Airlines po čtvrtletích

Rok	Čtvrtletí	Čistý zisk (mil. \$)
2000	1.	132
	2.	321
	3.	313
	4.	47
2001	1.	-43
	2.	-507
	3.	-414
	4.	-798
2002	1.	-1 563
	2.	-495
	3.	-924
	4.	-529

Zdroj: vlastní zpracování dle Annual Report Owl (2018): American Airlines Annual Report 2001, 2001

Z tabulky č. 12 vyplývá, že v roce 2000 měla firma v každém čtvrtletí zisk, i když ve 4. čtvrtletí byl výrazně nižší a v 1. čtvrtletí roku 2001 byla dokonce mírně ve ztrátě. Jak již bylo zmíněno, tak zde již před útoky klesala poptávka a rostly náklady. Ztráta ve 2. čtvrtletí 2001 je způsobena tím, že došlo k akvizici se společností TWA a došlo k převzetí jejich závazků. Ztráta ve 3. čtvrtletí byla o něco nižší než ve 2. čtvrtletí, ale je

přičítána právě teroristickým útokům. Obrovská ztráta byla zaznamenána také v posledním čtvrtletí a v prvním čtvrtletí 2002.

6.1.6.2. Hilton Worldwide Holdings

Hilton Worldwide Holdings (dříve Hilton Hotels Corporation) je společnost zabývající se vlastnictvím, řízením a výstavbou hotelů a jiných rekreačních středisek. V roce 2001 měl ve vlastnictví 1 986 nemovitostí s celkem více než 327 tisíci pokoji na celém světě. (Hilton Annual Report, 2002) Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi významnou korporaci v oblasti ubytování, tak i v případě této společnosti zaměřím následující část na příjmy, které měla společnost před a po teroristických útocích v září 2001. Z výroční zprávy této společnosti z roku 2001 vyplývá, že i tato společnost byla mimo jiné také ovlivněna hospodářským poklesem ve Spojených státech amerických, a především hrozbou teroristických útoků a jejich dopady na vnitrostátní a mezinárodní cestování.

Tabulka 13: Příjmy a zisk Hilton Worldwide Corporation

Ukazatel	Rok								
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Příjmy (mld. \$)	1,77	2,15	3,45	3,05	3,81	3,81	4,15	4,44	8,16
Absolutní změna příjmů	-	0,38	1,3	-0,4	0,76	0,00	0,34	0,29	3,72
Čistý zisk (mld. \$)	0,19	0,18	0,27	0,17	0,20	0,16	0,24	0,46	0,57
Absolutní změna čistého zisku	-	-0,01	0,09	-0,11	0,03	-0,04	0,08	0,22	0,11

Zdroj: vlastní zpracování dle Hotel Hilton Corporation: Annual Report 1999, 2001, 2003, 2006

Z tabulky č. 13 vyplývá, že v letech 1998-2000 rostly jak příjmy této společnosti, ale také zisk, a to rostoucím tempem. V roce 2001 je zřejmé, že došlo k poklesu příjmů o 40 milionů \$, což je o téměř 12 % méně, než v roce 2000. Co se týče zisku, tak ten poklesl o 11 milionů \$, což činí o téměř 39 % méně než v předchozím roce. Na konci roku 2001 vykazovala společnost dluh ve výši 4,7 miliardy \$, který měla v plánu snižovat a v průběhu roku 2001 se jí to také dařilo. Cílem bylo mít poměr dluhu k EBITDA (zisk před úroky, zdaněním a odpisy) v poměru 1:3,75, ale po útocích došlo k výraznému

poklesu EBITDA a poměr byl 1:4,38 a tedy teroristické útoky způsobily, že nebylo tohoto cíle dosaženo.

V letech 2002-2003 byly příjmy této společnosti na stejné úrovni a to 3,81 miliardy \$ a z tohoto hlediska se již dostala nad úroveň před teroristickými útoky. Z hlediska čistého zisku situace nebyla tak příznivá. V roce 2002 vzrostl zisk oproti předchozímu roku o 3 miliony \$, ale v roce 2003 je zde opět pokles, který ovšem nelze již přičítat teroristickým útokům jako takovým, ale konfliktům v Iráku a vyšším nákladům na zdravotní péči, pojištění a majetkové daně. V roce 2004 se zisk společnosti přiblížil tomu, který měla před teroristickými útoky a v roce 2005 je překročila, takže tento rok by se dal považovat za zlomový, jelikož účinky teroristických útoků a následné situace spojené s válkou v Iráku odezněly a situace se pro tuto společnost zlepšila.

Tabulka 14: Čtvrtletní příjmy a čistý zisk Hilton Worldwide Corporation

Rok	Čtvrtletí	Příjmy (mil. \$)	Čistý zisk (mil. \$)
2000	1.	793	58
	2.	916	88
	3.	867	62
	4.	875	64
2001	1.	833	55
	2.	844	86
	3.	711	21
	4.	661	4
2002	1.	921	34
	2.	1035	76
	3.	934	48
	4.	957	40

Zdroj: vlastní zpracování dle Hotel Hilton Corporation: Hilton Annual Report 2000, 2001, 2002

Tabulka č. 14 zobrazuje vývoj příjmů a čistého zisku rok před a rok po teroristických útocích. V prvních dvou čtvrtletích roku 2000 vykazuje společnost příjmy ve výši 1,71 miliardy \$ a zisk ve výši 146 milionů \$. Ve stejném období roku 2001 jsou příjmy ve výši 1,68 miliardy \$ a zisk ve výši 141 milionů \$. Znamená to, že i na tuto společnost se projevovala počínající recese v zemi, ale do teroristických útoků nebyl dopad tak zásadní. Ve třetím čtvrtletí roku 2001 oproti stejnému čtvrtletí roku 2000 klesly příjmy o 156 milionů \$, což je téměř o 18 % a zisk o 43 milionů tedy o 66 %. Ještě horší

situace byla v posledním čtvrtletí roku 2001, kdy příjmy v porovnání se stejným čtvrtletím roku 2000 klesly o 214 milionů tedy o 24,5 % a zisk o 60 milionů tedy o 94 %. Rok 2002 byl ve znamení určitého zlepšení z hlediska příjmů, ale protože ve Spojených státech byla situace nadále nejistá, tak zisk nerostl příliš rychle.

6.1.7. Shrnutí dopadů pro USA

V předchozích kapitolách je zmíněno, že po teroristických útocích došlo k výraznému snížení příjezdů do Spojených států amerických. Toto snížení znamenalo problém především pro letecké společnosti, které se potýkaly s velkými problémy a začalo hromadné propouštění lidí. Lidé, kteří jsou zaměstnaní přinášejí státu příjmy v podobě daně z příjmů, v případě Spojených států amerických tzv. federální daně. Letecké společnosti, které před útoky generovaly zisk přinášeli také státu příjem v podobě daní z příjmů právnických osob. Jelikož situace se po útocích výrazně zhoršila, tak ztráty jenom v New Yorku v podobě ztráty zaměstnání, daní a škod na infrastruktuře byly ve výši 95 miliard dolarů. Z toho se uvádí, že zaměstnání po útocích ztratilo 83 000 lidí, což způsobilo 17 miliard \$ ztracených mezd a většina zrušených míst byla právě v sektoru cestovního ruchu. Další ztráty, které jako takové nesouvisí s cestovním ruchem, ale útoky je způsobily jsou vyčíslené na 135 miliard dolarů a z většiny se jedná o ztráty majetku a následné odklizení škod, či různých zabezpečení. (Institute for the Analysis of Global Security, 2004)

6.2. Španělsko

6.2.1. Teroristické útoky z 11. března 2004

Dne 11. března 2004, přesně dva a půl roku po útocích v New Yorku došlo k teroristickým útokům ve Španělsku, které probíhaly sérií výbuchů deseti bomb. V 7:37 místního času explodovaly tři bomby v několika vagónech na stanici Atocha v Madridu a následně ještě v 7:39 vybuchly další čtyři bomby v dalším vlaku u této stanice. Následující útok proběhl v 7:41 místního času, kdy explodovaly další dvě bomby ve vlaku ve stanici El Pozo v Madridu. Tento útok následoval poslední výbuch v 7:42 místního času ve vlaku, který projížděl stanicí Santa Eugenia v Madridu. Policisté dále museli provést další dvě řízené exploze bomb na nádraží Atocha a jednu na nádraží El Pozo. Všechny odpálené bomby byly umístěné do batohů a odpálené na dálku prostřednictvím mobilních telefonů. V počátku zde vzniklo podezření, že za útoky je odpovědná baskická separatistická skupina Euskadi ta Askatasuna, ale později se prokázalo, že útoky

způsobila též teroristická skupina Al Káida. Tyto útoky si vyžádali celkem 191 obětí a dalších více než 1800 zraněných lidí. (Global Terrorism Database, 2018)

Zde se opět prokazatelně jedná o mezinárodní terorismus, jelikož oběti těchto událostí nebyli pouze španělské národnosti, ale jednalo se i o zahraniční občany. Útoky opět také vyvolaly v lidech po celém světě strach, což je dalším znakem mezinárodního terorismu. Jaké dopady tyto útoky měly jsou rozebrány v následující části.

U tohoto státu je pro zkoumání zvolené období 2000-2007, což je z toho důvodu, aby zde bylo možné zjistit, zda teroristické útoky, které se odehrály ve Spojených státech amerických v roce 2001 měly vliv i na jiné státy profitující z cestovního ruchu a zároveň je zde analyzován i samotný útok, který se odehrál ve Španělsku v roce 2004.

6.2.2. Dopad na příjezdy

Tabulka 15: Vývoj příjezdů do Španělska

Ukazatel	Rok							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Roční příjezdy do Španělska (v mil.)	46,40	48,57	50,33	50,85	52,43	55,91	58,00	58,67
Absolutní změna (v mil.)	-	2,17	1,76	0,52	1,58	3,48	2,09	0,67
Relativní změna (v %)	-	4,68	3,62	1,03	3,11	6,64	3,74	1,16

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): International tourism, number of arrivals.

Tabulka č. 15 zobrazuje vývoj příjezdů do Španělska v letech 2000-2007. Co se týče příjezdů po teroristických útocích ve Spojených státech amerických, tak z hlediska příjezdů jako takových zde není žádná zřetelná změna, která by naznačovala, že tyto útoky měly zásadní negativní dopad. Pravdou je, že z dat vyčteme pomalejší růst příjezdů do Španělska po těchto útocích.

Co se týče samotných útoků ve Španělsku, tak ačkoliv je tento teroristický útok velmi podobný tomu, který se udál v roce 2001 ve Spojených státech amerických, tak dle vývoje příjezdů je zde znatelný rozdíl. Zatímco ve Spojených státech amerických byl v příjezdech po útocích výrazný úbytek, tak Španělsko naopak zaznamenalo nárůst a to o 3,1 % v roce 2004 oproti roku 2003 a růst pokračoval i v dalších letech. Uvádí se, že teroristické útoky ve Španělsku s sebou nesly jen omezený dopad, což právě i tato data potvrzují, jelikož zde nevznikly žádné propady, naopak byl zaznamenán celkový růst příjezdů do Španělska.

Tabulka 16: Příjezdy do ubytovacích zařízení Španělsko

Měsíc	Příjezdy (v mil.)		Absolutní změna 2001/2000 (v mil.)	Relativní změna 2001/2000 (v %)	Příjezdy (v mil.)		Absolutní změna 2004/2003 (v mil.)	Relativní změna 2004/2003 (v %)
	2000	2001			2003	2004		
leden	1,60	1,60	0,00	7,07	1,62	1,63	0,01	0,62
únor	1,82	1,86	0,04	3,57	1,76	1,89	0,13	7,39
březen	2,41	2,41	0,00	4,25	2,36	2,38	0,02	0,85
duben	3,08	3,03	-0,05	5,75	2,94	2,87	-0,07	-2,38
květen	3,75	3,72	-0,03	1,35	3,74	3,67	-0,07	-1,87
červen	3,94	3,87	-0,07	5,69	3,91	3,65	-0,26	-6,65
červenec	4,66	4,61	-0,05	1,39	4,66	4,50	-0,16	-3,43
srpen	4,66	4,68	0,02	4,93	5,06	4,92	-0,14	-2,77
září	4,05	3,96	-0,15	1,07	3,89	4,15	0,26	6,68
říjen	3,29	3,14	-0,06	2,32	3,28	3,33	0,05	1,52
listopad	1,90	1,84	-0,06	3,75	1,87	1,89	0,02	1,07
prosinec	1,65	1,59	-0,06	-3,00	1,66	1,66	0,00	0,00

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat (2018): Arrivals at tourist accommodation establishments – monthly data.

Tabulka č. 16 zobrazuje údaje o příjezdech do ubytovacích zařízení, jako jsou hotely, kempy a další rekreační zařízení ke krátkodobému ubytování. Útoky ze září 2001 se neprojevily na příjezdech ve Španělsku jelikož zde není zřejmé, že by v měsících následujících těmto útokům došlo k závažným změnám, protože příjezdy do Španělska zaznamenaly již před útoky mírně klesající charakter oproti předchozímu roku.

Dále je zde porovnání roku 2004 s předchozím rokem 2003. První tři měsíce vyjadřují mírný nárůst příjezdů do těchto zařízení, a to včetně března, kdy se dané útoky ve Španělsku odehrály. Od dubna do srpna je zde zaznamenán mírný pokles a od září do konce roku opět mírný nárůst.

Po teroristických útocích provedla nezisková organizace Exceltur průzkum, který zjistil, jak teroristické útoky ovlivnily poptávku po cestovním ruchu Španělska. Této analýzy se zúčastnilo přibližně 1200 turistických zařízení a výsledkem bylo, že teroristické útoky měly pouze krátkodobý dopad. Z dotazovaných podniků zaznamenalo vliv na jejich prodej pouze 34,4 % a zbývajících 65,6 % podniků nezaznamenalo žádné účinky v následujících dnech po útocích. U těch, kteří zaznamenali nějaké účinky se zjistilo, že u téměř poloviny z nich je vliv na prodej menší, než 5 % a čtvrtina z nich utrpěla ztráty o více než 10 %, ale jednalo se především na pobyty v okolí Madridu. Co se týká destinací, které jsou zaměřené na dovolené u moře, tak zde byl dopad

zanedbatelný. Ze zprávy dále vyplývá, že cestovní kanceláře se po těchto incidentech dokázaly rychle vzpamatovat a zároveň zdůrazňuje, že nejvíce utrpěly hotely v Madridu, a právě i tento dopad je zřejmý z tabulky č. 16, ale není tak zásadní, jelikož příjezdy do Madridu tvoří pouze 5,9 % ze všech zahraničních příjezdů. (Zoreda, 2004)

6.2.3. Dopad na HDP

Tabulka č. 17 zobrazuje vývoj HDP ve Španělsku. Je zřejmé, že ve sledovaném období HDP roste. V letech 2001-2003 je tempo růstu HDP rostoucí, ale v roce 2004 tempo růstu mírně kleslo, ale v dalších letech opět došlo k nárůstu. Absolutní hodnota příspěvku cestovního ruchu v jednotlivých letech také roste i když od roku 2004 klesajícím tempem. Evropská banka se po útocích vyjádřila k těmto útokům s postojem, že neočekává zásadní dopad na ekonomiku a ani na snížení HDP, a to zejména z důvodu, že ekonomika se v dané době nacházela v růstu, a proto nebyla přijata žádná opatření a získaná data jen potvrzují, že tento předpoklad se naplnil. (European Central Bank, 2004)

Tabulka 17: Vývoj HDP Španělsko

Ukazatel	Rok						
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
HDP (v bil. \$)	1,20	1,23	1,27	1,31	1,36	1,41	1,47
Tempo růstu HDP	4,00	2,88	3,19	3,17	3,72	4,17	3,77
Příspěvek CR na HDP (v miliardách \$)	61,30	59,97	59,81	61,73	64,72	66,58	68,50
Relativní změna příspěvku CR na HDP (v %)	-	-2,17	-0,27	3,21	4,84	2,87	2,88
Absolutní změna příspěvku CR na HDP (v mld. \$)	-	-1,33	-0,16	1,92	2,99	1,86	1,92
Procentní podíl příspěvku CR na HDP	5,11	4,88	4,71	4,71	4,76	4,72	4,66

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): GDP (constant 2010 US\$), Travel and Tourism direct contribution to GDP, GDP (constant 2010 %)

Tabulka č. 18 zobrazuje čtvrtletní změny HDP, ze kterých také nevyplývá, že by měly útoky negativní dopad.

Tabulka 18: Čtvrtletní změna HDP Španělsko

Rok	Čtvrtletí	Změna HDP oproti předchozímu čtvrtletí (v %)
2003	1.	1,0
	2.	0,7
	3.	0,7
	4.	1,0
2004	1.	0,6
	2.	0,8
	3.	1,0
	4.	0,6
2005	1.	1,0
	2.	1,0
	3.	0,9
	4.	1,0

Zdroj: vlastní zpracování dle Organisation for Economic Co-operation and Development (2018): Quarterly National Accounts

6.2.4. Dopad na zaměstnanost

Tabulka č. 19 zobrazuje vývoj zaměstnanosti ve Španělsku a zároveň také přímou zaměstnanost v cestovním ruchu. Z tabulky vyplývá, že přímá zaměstnanost v cestovním ruchu v průběhu let 2000-2007 roste. Přímá zaměstnanost v cestovním ruchu roste rostoucím tempem, tedy nic nenaznačuje, že by zde nastaly takové dopady, jako ve Spojených státech amerických. Je to i z toho důvodu, že jak bylo zmíněno v předchozí části, tak zde nedošlo ke snížení poptávky po zájezdech, a tedy ani ke snížení příjezdů, a nevznikly zde ani důvody, proč by mělo dojít v tomto sektoru k propouštění.

Tabulka 19: Vývoj zaměstnanosti Španělsko

Ukazatel	Rok							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Celková zaměstnanost (v mil.)	15,59	16,23	16,79	17,47	18,15	19,18	19,89	20,48
Relativní změna celkové zaměstnanosti (v %)	-	0,65	3,42	4,06	3,89	5,66	3,69	2,97
Absolutní hodnota přímé zaměstnanosti v CR (v mil.)	0,90	0,92	0,88	0,91	0,95	1,03	1,07	1,11
Podíl přímé zaměstnanosti v CR k celkové zaměstnanosti (v %)	5,80	5,66	5,26	5,18	5,25	5,37	5,38	5,42
Absolutní změna přímé zaměstnanosti cestovního ruchu (v mil.)	-	0,01	-0,04	0,02	0,05	0,08	0,04	0,04
Relativní změna přímé zaměstnanosti CR (v %)	-	1,63	-3,89	2,48	5,29	8,08	3,88	3,74

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): Travel and Tourism direct contribution to employment, %, Travel and Tourism direct contribution to employment, Jobs (Thousands)

Dle ročního zhodnocení neziskové organizace Exceltur vyplývá, že především poslední čtvrtletí roku 2004 bylo velmi úspěšné co se týče tržeb v cestovním ruchu a také zaměstnanosti, což napovídá tomu, že teroristické útoky neměly negativní dopady, které by se prolínaly do dalších let. (Exceltur, 2005)

6.2.5. Dopad na příjmy

Tabulka 20: Vývoj příjmů z cestovního ruchu Španělsko

Ukazatel	Rok							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Příjmy z CR (v mld. \$)	29,80	30,55	31,88	39,63	45,07	49,57	53,16	59,91
Absolutní změna (v mld. \$)	-	0,75	1,33	7,75	5,44	4,50	3,59	6,75
Relativní změna (v %)	-	2,52	4,35	24,31	13,73	9,98	7,24	12,70

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): International tourism receipts for travel items (current US\$).

Tabulka č. 20 zobrazuje vývoj příjmů z cestovního ruchu. Je zřejmé, že v jednotlivých obdobích dochází k růstu příjmů. V roce 2001 vzrostly příjmy pouze o 0,75 %, ale jak již bylo výše zmíněno, tak po útocích z 11. září nastal celosvětový strach z cestování, ale protože právě Španělsko bylo považované za relativně bezpečnou

destinaci, tak z hlediska příjezdů nic nenasvědčovalo tomu, že by tyto útoky měly negativní dopad, a tedy pozitivní vývoj příjmů to jen potvrzuje. Následně v roce 2003 je potvrzen také předpoklad hotelu Melia, který je analyzován v části 6.2.6.1., že se turisté budou zaměřovat na španělské destinace. Příjmy vzrostly o 7,75 % a dalo by se říci, že teroristické útoky z 11. září byly pro španělský cestovní ruch příznivé. V roce 2004, kdy byla země sama zasažena teroristickými útoky, tak příjmy nadále rostly i když klesajícím tempem, což mohla způsobit snížená poptávka po hotelích v Madridu, ale příjmy nadále rostly, a to je pozitivní oproti situaci, které byla ve Spojených státech amerických, kde po útocích došlo obrovskému poklesu příjmů z cestovního ruchu.

6.2.6. Dopad na společnost profitující z cestovního ruchu

Jak již bylo výše zmíněno, tak dopad útoků ve Španělsku neměl zásadní vliv na mnoho podniků zabývajících se cestovním ruchem, pouze hotely sídlící v Madridu mohli zaznamenat určitý vliv těchto útoků. Z tohoto důvodu je tato část věnovaná právě jedné z předních hotelových společností ve Španělsku.

6.2.6.1. Melia Hotels International

Melia Hotels International (dříve Sol Melia) je hotelové impérium, které v roce 2001 vlastnilo celkem 352 hotelů ve 27 zemích světa, z toho ovšem 174 právě ve Španělsku a několik jich sídlí právě v Madridu a 74 na území Latinské Ameriky a v Karibiku. Z tohoto důvodu je zvolen tento hotel na podrobnější zkoumání, zdali na něj teroristické útoky ze září 2001 a z března 2004 měly nějaké negativní dopady.

Tabulka 21: Vývoj příjmů a čistého zisku Melia Hotels International

Ukazatel	Rok							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Příjmy (mld. €)	891,90	1016,1	1010,5	987,8	1052,2	1165,29	1256,99	1350,73
Absolutní změna příjmů	-	124,2	-5,60	-22,7	64,4	113,09	91,7	93,74
Čistý zisk (mld. €)	118,60	64,70	13,60	49,10	45,90	92,00	138,00	164,62
Absolutní změna čistého zisku	-	-53,90	-51,10	35,50	-3,20	46,10	46,00	26,62

Zdroj: vlastní zpracování dle Sol Melia (2002, 2004, 2007, 2008): Annual Report 2001, 2003, 2006, 2007

Z tabulky č. 21 je vidět, že ačkoliv došlo k pozitivnímu růstu příjmů, tak došlo k záporné změně čistého zisku, a to o celých 45 %, ale tato skutečnost není přičítána útokům ze Spojených států amerických, ale jde o to, že v roce 2000 tato korporace prodala několik hotelů, a to znamenalo mimořádné zisky, které se již v roce 2001 neopakovaly. Co se týče dopadů teroristických útoků ze září 2001, tak ty jsou ve výroční zprávě popsány tím způsobem, že dopad tato společnost pocítila v prvních týdnech zejména v oblastech Latinské Ameriky a Karibiku a částečně v některých hlavních městech jako je Paříž či Madrid, a tedy v poklesu příjezdů a dále také záměny delších pobytů za krátkodobé. Tato společnost naopak předpokládala, že ji útoky v dalších letech naopak pomohou, protože lidé změní své zvyky a Španělsko se stane žádanou destinací. Ačkoliv tedy v dalším roce příjmy společnosti mírně klesly, tak to znamenalo pozitivum, protože ekonomika jako celek zpomalovala. Pozitivní cestovní ruch se v tomto roce potvrdil, ale až v druhé polovině, ale i přesto to znamenalo vynikající výsledky pro španělské hotely. Na druhé straně ovšem převyšovaly negativní dopady, které s sebou dále nesly útoky v New Yorku a další útoky, které se odehrály na Bali v říjnu 2002. Tyto události ještě více prohloubili strach lidí nejistotu, které se dočasně promítla do ochoty cestovat. Čisté zisky, zaznamenaly obrovské snížení, ale především z důvodu nákupu nového hotelového řetězce, který přinesl mimořádné ztráty a dále zde byl negativní dopad z kurzových rozdílů. Ve své podstatě tedy pro tento hotel nebyly útoky ze září 2001 příliš negativní, jen to znamenalo, že se zákazníci prosunuli mezi jednotlivými destinacemi, které má hotel

ve svém portfoliu. Rok 2003 byl příznivý, ačkoliv se příjmy snížili, ale čistý zisk začal růst. Tento pozitivní vývoj se přičítá právě španělským destinacím, které byli turisty vnímány jako bezpečné. (Sol Melia, 2000, 2001, 2002, 2003)

Rok 2004 přinesl zvýšení příjmů, ale mírný pokles čistého zisku. Ačkoliv bylo Španělsko v březnu 2004 zasaženo teroristickými útoky, tak vliv na tuto společnost je zanedbatelný, a to především proto, že jižní pobřeží Španělska pokračovalo v pozitivním vývoji poptávky v průběhu celého roku. Negativní dopad byl zaznamenán u hotelů situovaných ve městě, u kterých byl dopad poklesu tržeb za pokoj o 4,7 %, ale již v poledním čtvrtletí roku 2004 zde došlo ke zlepšení a v roce 2005 byl ve znamení opětovného růstu. V dalších letech po teroristických útocích zde docházelo jak z hlediska příjmů, tak z hlediska čistého zisku k růstu, a tedy žádné negativní dopady nepokračovaly. (Sol Melia, 2004, 2005)

6.2.7. Shrnutí dopadů pro Španělsko

Z předchozího zkoumání vyplývá, že útoky ve Španělsku s sebou nepřinesly žádné závažné negativní dopady. Rostlo celkové HDP, ale i příspěvek cestovního ruchu na HDP a také příjezdy. Ani zaměstnanost v cestovním ruchu nezaznamenala pokles, a proto oproti útokům v USA mohu říci, že tyto útoky s sebou pro zemi přinesly pouze hmotné škody na vlacích, vlakové infrastruktuře, na okolí místa útoku, které bylo postiženo, různá odškodnění a dále náklady, které musel stát vynaložit na zvýšené zabezpečení. Celková suma je stanovena na zhruba 134 milionů €. Vznikly zde ovšem i obrovské ztráty na životech, které nelze vyčíslit. (Buesa, M., Valiño, A., Baumert, T. H., 2006)

6.3. Francie

6.3.1. Terorismus ve Francii v letech 2012-2016

Tabulka 22: Přehled útoků ve Francii

Rok	Událost	Počet zraněných	Počet úmrtí
2012	19. března byli ve Francii zastřeleni čtyři lidé včetně dětí před židovskou školou ve městě Toulouse. Tento čin provedl francouzský občan alžírského původu. Následně se prokázalo, že měl na svědomí také útoky z předchozích dní, což znamená zastřelení celkem čtyř vojáků. Incident, který měl na svědomí stejný pachatel se odehrával mezi 11-22 březnem.	0	8

Rok	Událost	Počet zraněných	Počet úmrtí
2013	25. února napadl útočník francouzského vojáka, který byl na hlídce. Voják byl pobodán, ale naštěstí nebyla zranění natolik vážná a incident přežil.	1	0
2014	20. prosince zaútočil útočník nožem na francouzské policejní stanici a zranil 3 policisty.	3	0
	21. prosince bylo zraněno měšť Dijon 11 civilistů při útoku autem.	11	0
	22. prosince se udál podobný útok jako předchozí ve městě Nantes, opět za použití automobilu, zraněno bylo 10 lidí, ale nikdo nezemřel. Souvislost mezi těmito incidenty nebyla prokázána a nenese za ně odpovědnost žádná teroristická skupina.	10	0
2015	7. ledna 2015 útočili dva pachatelé v redakci satirického časopisu Charlie Hedbo. Při tomto incidentu bylo zabito 11 lidí a dalších 11 bylo zraněno. Útočníci stačili z místa činu utéct, při útěku zabili jednoho policistu a zranili řidiče auta, kterého se následně zmocnili. K tomuto útoku se přihlásila teroristická skupina Al-Kaida a jako důvod uvedla, že to byla odvěta za zobrazení proroka Mohameda.	12	12
	3. února napadl útočník vojáky u kulturního centra v Nice, útočník se údajně připojil k islámskému státu.	2	0
	19. dubna zabil další útočník civilistku v Paříži, tento útočník nepatřil k žádné teroristické skupině, ale policisté zjistily, že plánoval útoky na kostely po celé Paříži.	0	1
	26. června napadl útočník továrnu Air Products ve městě Saint-Quentin-Fallavier a zde setnul hlavu vedoucímu a zranil další dva lidi, jelikož do podniku vrazil autem, způsobilo to také výbuch. Útočník byl vázán na islámské extremisty.	2	1
	21. září se pokusil útočník napadnout cestující ve vlaku, naštěstí jej cestující byli schopni zpacifikovat, ale nejméně dva byli zraněni, včetně občana USA. K incidentu se přihlásil Islámský stát Irák a Levant (ISIL).	2	0

Rok	Událost	Počet zraněných	Počet úmrtí
2015	13. listopadu se odpálil sebevražedný atentátník u stadionu Stade de France, kde se konal fotbalový zápas. Při výbuchu zemřel jeden portugalský civilista. U tohoto stadionu se stali další dva incidenty a dalších pět koordinovaných útoků se v tento den uskutečnilo po celé Paříži, jako útoky v restauracích, kavárně, baru, či koncertní síni Bataclan. Celkem z těchto osmi incidentů vzešlo obrovské množství zraněných a mrtvých osob. Nejhorší dopad měl útok právě v koncertní síni Bataclan, kde se konal koncert skupiny Eagles of Death Metal. V těchto případech se nejednalo o oběti pouze francouzské národnosti, ale zemřelo i několik cizinců, uvádí se, že pocházeli z dvaceti zemí. K odpovědnosti za útoky se přihlásil ISIL.	414	137
2016	1. ledna narazil útočník do vojáků, kteří střešili mešitu ve městě Valence.	3	0
	7. ledna se pokusil útočník hlásící se k ISIL napadnout policejní stanici v Goutte za pomoci nože a falešné výbušniny, ale policisté ho dokázali zastavit a stal se tak jedinou obětí on sám.	0	1
	13. června zabil útočník policejního velitele a jeho manželku v jejich domě v Magnanville-de-France, dále si vzal děti jako rukojmí, ale později ho policie zabila. Opět se jednalo o útočníka hlásícího se k ISIL.	0	3
	14. července vrazil útočník nákladním vozem do davu v den, kdy se slaví den Batily v Nice, kde se v danou dobu procházelo tisíce lidí. Mezi oběti se opět objevují i cizinci.	433	87
	26. července zaútočili dva útočníci na kostel a drželi zde šest lidí jako rukojmí, z toho zabili faráře a další osobu zranili. Sami útočníci incident také nepřežili.	1	3

Zdroj: vlastní zpracování dle Global Terrorism Database (2018)

Z tabulky č. 22 vyplývá, že Francie se již dlouhou dobu potýká s mnoha útoky, ale ne u všech lze spolehlivě určit napojení teroristických skupin, a ne každý útok se dá označit jako mezinárodní terorismus. Jsou zde popsány všechny tyto útoky, protože všechny jsou započítané právě do Globálního teroristického indexu, dle kterého je také tato země vybrána a z důvodu všech těchto incidentů se tento index ve Francii zhoršuje. Zde se ovšem zkoumají dopady mezinárodního terorismu, jehož definici s jistotou odpovídají útoky z 13. listopadu 2015, které byly provedeny na mnoha místech a je

zřejmé, že cílem nebyli pouze obyvatelé Francie, ale místa, kde se útoky staly byla pravděpodobně vybrána tak, aby vznikla panika a strach po celém světě, jelikož oběti byli z celého světa. Obdobně lze mluvit také o útoku ze 14. července 2016, kde šlo o veřejné místo, na kterém probíhali oslavy a není nic zvláštního na tom, když se takovéto akce účastní i turisté, kteří zde tráví svoji dovolenou. I zde byli mezi oběťmi zahraniční turisté, s čímž terorista jistě počítal a vyvolal opět celosvětovou paniku.

Protože právě tyto dvě události považuji za velmi závažné a dopadající na celý svět, tak jsou zde právě tyto skutečnosti v následující části zkoumány.

6.3.2. Dopad na příjezdy

Tabulka 23: Vývoj příjezdů do Francie

Ukazatel	Rok					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Roční příjezdy do Francie (v mil.)	80,50	81,98	83,63	83,70	84,45	82,57
Absolutní změna (v mil.)	-	1,48	1,65	0,07	0,75	-1,88
Relativní změna (v %)	-	1,84	2,01	0,08	0,90	-2,23

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): International tourism, number of arrivals.

Tabulka č. 23 zobrazuje vývoj příjezdů do Francie. Do roku 2013 zde docházelo k nárůstu příjezdů rostoucím tempem, rok 2014 znamenal pokles tohoto tempa, ale v roce 2015 opětovný nárůst. Ačkoliv se jednalo o klesající tempo růstu, tak dle Direction Générale des Entreprises, což je společnost zabývající se zkoumáním průmyslu, ekonomiky či cestovního ruchu ve Francii byla tato situace příznivá. (Hay, 2015). Změna nastala v roce 2016, kdy došlo k poklesu příjezdů, a to o celých 1,88 milionu. Tento fakt tato společnost přisuzuje právě teroristickým útokům, které se udály 13. listopadu 2015 a 14. července 2016. Jde zde o pokles především evropských návštěvníků, ale také u asijských turistů byl zaznamenán pokles. Naopak co se týče návštěvníků ze Spojených států amerických, tak jejich příjezdy se zvýšily. Snížení příjezdů začalo již ve čtvrtém čtvrtletí 2015 a to zejména v okolí hlavního města, ale v roce 2016 se pokles projevil i podél Středozemního moře v období léta. Pokles zahraničních návštěvníků s sebou nese dopad především na hotelový průmysl, což potvrzuje i následující tabulka č. 24, která zobrazuje příjezdy do hotelů, kempů a jiných krátkodobých ubytovacích zařízení. (Direction Générale des Entreprises, 2017). Pokles začal již po teroristických útocích v listopadu 2015, který se naplno projevil na konci roku, kdy do země přijíždí mnoho turistů především na vánoční trhy a oslavy Nového roku. V roce 2016 až na výjimku v březnu zde došlo k poklesu ve všech měsících v období od ledna do října a až v listopadu a prosinci se zdá být situace příznivější.

Tabulka 24: Změna příjezdů do krátkodobých ubytovacích zařízení

Měsíc	Příjezdy (v mil.)			Absolutní změna 2015/2014 (v %)	Relativní změna 2015/2014 (v %)	Absolutní změna 2016/2015 (v %)	Relativní změna 2016/2015 (v %)
	2014	2015	2016				
leden	1,88	1,90	1,75	0,02	1,06	-0,15	-7,89
únor	1,94	2,01	1,92	0,07	3,61	-0,09	-4,48
březen	2,40	2,49	2,76	0,09	3,75	0,27	10,84
duben	3,26	3,24	2,75	-0,02	-0,61	-0,49	-15,12
květen	4,11	4,50	4,22	0,39	9,49	-0,28	-6,22
červen	5,29	5,23	5,13	-0,06	-1,13	-0,10	-1,91
červenec	7,38	7,92	7,57	0,54	7,32	-0,35	-4,42
srpen	7,72	7,71	7,02	-0,01	-0,13	-0,69	-8,95
září	4,72	4,85	4,59	0,13	2,75	-0,26	-5,36
říjen	3,12	3,13	2,98	0,01	0,32	-0,15	-4,79
listopad	1,89	1,88	2,01	-0,01	-0,53	0,13	6,91
prosinec	2,37	1,99	2,31	-0,38	-16,03	0,32	16,08

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat, (2018): Arrivals at tourist accomodation establishments – monthly data.

6.3.3. Dopad na HDP

Tabulka 25: Vývoj HDP Francie

Ukazatel	Rok						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
HDP (v bil. \$)	2,65	2,70	2,71	2,72	2,75	2,78	2,81
Tempo růstu HDP	1,97	2,08	0,18	0,58	0,95	1,19	1,08
Přímý příspěvek cestovního ruchu na HDP (v mld. \$)	82,08	88,04	88,30	89,42	89,77	89,16	91,74
Relativní změna přímého příspěvku CR na HDP (v %)	-	7,26	0,30	1,27	0,39	-0,68	2,89
Absolutní změna přímého příspěvku CR na HDP (v mld. \$)	-	5,96	0,26	1,12	0,35	-0,61	2,58
Procentní podíl přímého příspěvku cestovního ruchu na HDP	3,10	3,26	3,26	3,29	3,26	3,21	3,26

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): GDP (constant 2010 US\$), Travel and Tourism direct contribution to GDP, GDP (constant 2010 %)

Tabulka č. 25 zobrazuje vývoj HDP Francie a také jakým způsobem se na HDP podílí právě cestovní ruch. Je zřejmé, že v průběhu let dochází k růstu, ale příspěvek

cestovního ruchu k HDP přispívá v letech 2012-2014 klesajícím tempem oproti roku 2011 a v roce 2015 dokonce dochází k mírnému poklesu, který ovšem nemá dlouhé trvání a již v roce 2016 opět roste. Pokles v roce 2015 je podle společnosti Direction Générale des Entreprises způsoben právě teroristickými útoky ze 13. listopadu, které snížily spotřebu turistů, ovšem v roce 2016 příspěvek cestovního ruchu vzrostl, což je pozitivní. (Direction Générale des Entreprises, 2017) Dle předběžných odhadů se situace v roce 2017 zlepšila, což zapříčinil návrat především asijských, ruských a amerických turistů. (The financial Times Limited, 2018)

Tabulka 26: Čtvrtletní změna HDP Francie

Rok	Čtvrtletí	Změna HDP oproti předchozímu čtvrtletí (v %)
2014	1.	0,1
	2.	0,2
	3.	0,5
	4.	0,0
2015	1.	0,4
	2.	0,0
	3.	0,4
	4.	0,2
2016	1.	0,6
	2.	-0,1
	3.	0,2
	4.	0,5

Zdroj: vlastní zpracování dle Organisation for Economic Co-operation and Development (2018): Quarterly National Accounts

Tabulka č. 26 zobrazuje čtvrtletní vývoj HDP, který nenaznačuje žádný závažný problém. Tempo růstu HDP je v průběhu let rostoucí, a tudíž nic nenaznačuje tomu, že by tento ukazatel teroristické útoky zásadně ovlivnily.

6.3.4. Dopad na zaměstnanost

Tabulka 27: Vývoj zaměstnanosti Francie

Ukazatel	Rok						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Celková zaměstnanost (v mil.)	27,23	27,52	27,36	27,31	27,61	27,53	27,71
Relativní změna celkové zaměstnanosti (v %)	-	1,08	-0,61	-0,15	1,08	-0,29	0,67
Absolutní hodnota přímé zaměstnanosti v CR (v mil.)	1,13	1,20	1,19	1,18	1,19	1,17	1,20
Podíl přímé zaměstnanosti v CR k celkové zaměstnanosti (v %)	4,15	4,36	4,35	4,32	4,31	4,25	4,33
Absolutní změna přímé zaměstnanosti cestovního ruchu (v mil.)	-	0,21	-0,01	-0,03	-0,01	-0,06	0,08
Relativní změna přímé zaměstnanosti CR (v %)	-	6,19	-0,83	-0,84	0,85	-1,68	2,56

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): Travel and Tourism direct contribution to employment, %, Travel and Tourism direct contribution to employment, Jobs (Thousands)

Tabulka č. 27 zobrazuje zaměstnanost ve Francii a také podíl cestovního ruchu právě na celkové zaměstnanosti. Přímá zaměstnanost v cestovním ruchu mírně klesala již před teroristickými útoky, ale v roce 2015, kdy se odehrály první velké teroristické útoky je zde propad o něco vyšší, což se právě přičítá teroristickým útokům, protože poté poklesly tržby především hotelům, které byly nuceny propouštět personál. Dle vývoje v roce 2016 se zdá, že se situace zlepšila, a to díky zvýšené poptávce asijských, amerických a ruských turistů v druhé polovině roku 2016, kdy se podíl přímé zaměstnanosti k celkové zaměstnanosti dostal na stejnou úroveň, jako tomu bylo v roce 2011, když ještě Francie nebyla zasažena hrozbou teroristických útoků.

6.3.5. Dopad na příjmy

Tabulka 28: Vývoj příjmů z cestovního ruchu Francie

Ukazatel	Rok						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Příjmy z CR (v mld. \$)	46,47	55,12	53,35	56,46	58,4	44,83	42,64
Absolutní změna (v mld. \$)	-	8,65	-1,77	3,11	1,94	-13,57	-2,19
Relativní změna (v %)	-	18,61	-3,21	5,83	3,44	-23,24	-4,89

Zdroj: vlastní zpracování dle The World Bank TCdata360 (2018): International tourism receipts for travel items (current US\$).

Tabulka č. 28 zobrazuje příjmy z cestovního ruchu Francie. V letech před teroristickými útoky příjmy rostly až na výjimku v roce 2012, který zaznamenal mírný pokles. Rok 2015, tedy i rok, kdy se udály teroristické útoky zaznamenal snížení příjmů z tohoto sektoru o 13,57 miliard \$, což je pokles o více než 23 % oproti roku 2014. Po teroristických útocích v listopadu 2015 vznikaly předpovědi, ze kterých vyplývalo, že ke snížení příjmů jistě dojde, s tím že odhad byl, že jenom v oblasti Paříže se sníží příjmy o 1,6 miliardy \$. (Doggett, G., Dolmadjian, K., 2016) Vzhledem k obrovskému snížení, ke kterému ve skutečnosti došlo se tyto předpoklady naplnily, a protože došlo k dalším útokům v červenci 2016, tak se ani v následujícím období situace nezlepšila.

6.3.6. Dopad na společnost profitující z cestovního ruchu

Jak z předchozí části vyplývá, tak teroristické útoky ve Francii ovlivnily hotely, ale pokles poptávky hlásí také cestovní kanceláře, a protože dopad právě na tyto společnosti, které jsou na cestovním ruchu závislé zde prozatím nebyl zkoumán, tak se jim následující část věnuje.

6.3.6.1. Thomas Cook Group

Thomas Cook Group patří mezi přední světové cestovní skupiny a svoji činnost provozuje ve 22 zemích včetně Francie. Je to britská cestovní kancelář, jejíž činnost provozuje na globální úrovni.

Tabulka 29: Vývoj příjmů a čistého zisku Thomas Cook Group

Ukazatel	Rok			
	2013	2014	2015	2016
Příjmy Kontinentální Evropa (mld. £)	4,20	3,96	3,45	3,44
Příjmy Francie (mld. £)	0,41	0,32	0,27	0,27
Zisk před zdaněním a úroky Kontinentální Evropa (mld. £)	0,078	0,102	0,071	0,072
Zisk před zdaněním a úroky Francie (mld. £)	-0,015	-0,009	-0,014	-0,008

Zdroj: vlastní zpracování dle Thomas Cook Group: Annual Report & Accounts 2013, 2014, 2015, 2016

Tabulka č. 29 představuje vývoj příjmů a čistého zisku společnosti Thomas Cook Group pro země, které souhrnně označuje jako Kontinentální Evropa, kam řadí Francii, Rusko, Německo a další země včetně České republiky. Tato společnost poskytuje tyto údaje vždy za období 12 měsíců, které končí 30. září daného roku. Přináší i podrobnější data pro jednotlivé země, které jsou také zobrazené v tabulce. Ve Francii v letech 2014-2016 docházelo k poklesu příjmů z tohoto státu a zisk před zdaněním nebyl také příznivý. Záporné hodnoty zisku před zdaněním přineslo tomuto segmentu pouze Rusko, ale Francie je na tom v tomto ohledu v horším postavení. Klesající tendenci příjmů z Francie tato společnost zaznamenala již před teroristickými útoky a ani vývoj současné situace nepřisuzují ve výročních zprávách událostem, které proběhly ve Francii v letech 2015-2016.

6.3.7. Dopad na index konkurenceschopnosti

Tabulka 30: Vývoj indexu konkurenceschopnosti Francie

Ukazatel	Skóre		Pořadí	
	2015	2017	2015	2017
Podnikatelské prostředí	4,52	4,74	62	46
Bezpečnost a zabezpečení	5,44	5,43	62	67
Zdraví a hygiena	6,52	6,52	10	14
Lidské zdroje a trh práce	4,96	5,14	31	28
Připravenost informačních a komunikačních technologií	5,55	5,86	22	20
Stanovení priorit cestování a cestovního ruchu	5,16	5,14	31	27
Mezinárodní otevřenost	4,22	4,24	13	19
Cenová konkurenceschopnost	2,95	4,12	139	118
Udržitelný rozvoj	4,67	4,83	23	17
Infrastruktura letecké dopravy	4,98	4,90	10	13
Pozemní a přístavní infrastruktura	5,78	5,65	7	7
Infrastruktura turistických služeb	6,15	5,70	9	17
Přírodní zdroje	4,8	4,77	8	13
Kulturní zdroje a obchodní cesty	6,56	6,75	2	3
Hodnota indexu celkem	5,24	5,32	2	2

Zdroj: vlastní zpracování dle World Economic Forum: The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015, 2017

V teoretické části této práce je zmínka o Indexu konkurenceschopnosti, který hodnotí země v oblasti cestovního ruchu. Jak je zřejmé z tabulky č. 30, tak Francie je v tomto ohledu v letech 2015 a 2017 na druhém místě, ale co se týče bezpečnosti, tak se její pozice zhoršila, což je z důvodu toho, že do této části indexu jsou započítané také teroristické útoky. Pravdou je, že konečnou pozici této země to neohrozilo, ale především díky tomu, že ostatní části, ze kterých se index skládá, se zlepšují.

6.3.8. Shrnutí dopadů pro Francii

Z předchozích výsledků vyplývá, že dopad na Francii není tak zásadní jako v případě USA, ale nedá se říci, že by nebyla ovlivněna v podstatě vůbec jako tomu bylo v případě Španělska. Z hlediska celkového HDP zde není zřetelný žádný dopad, ale přímý příspěvek cestovního ruchu na HDP v roce 2015 poklesl. U zaměstnanosti nebyly také prokázány přímé dopady útoků. Kde se ovšem útoky projeví jsou příjezdy, které poklesly v roce 2016 a z hlediska příjmů z cestovního ruchu je zaznamenán pokles v období 2015-2016, tedy právě v období, kdy se útoky odehrály. Přímé dopady těchto útoků prozatím nebyly vyčíslené.

7. Závěr

Hlavním cílem této práce bylo zjistit především finanční dopady mezinárodního terorismu na sektor cestovního ruchu. Ačkoliv se může zdát, že terorismus vždy působí negativně na vnímání lidí a následně i na jejich rozhodování, kde budou trávit jejich volný čas, tak ne u všech analyzovaných zemí se negativní dopad projevil.

Jako první bylo analyzované USA, a tedy dopady teroristických útoků, které proběhly 11. září. Zde byl zjištěn nejhorší dopad z hlediska zemí, kterými se tato analýza zabývala. Co se týče příjezdů, tak před teroristickými útoky příjezdy do země rostly, ale po útocích byl zaznamenán pokles a opětovný nárůst příjezdů byl zaznamenán až v roce 2004 a teprve v roce 2006 se příjezdy přiblížily stejné hodnotě, jako před teroristickými útoky. Největší pokles příjezdů byl zaznamenán v měsíci následujícím po útocích, tedy v říjnu 2001. Z pohledu HDP jako takového bylo zaznamenáno klesající tempo růstu, ale co se týče příspěvku cestovního ruchu na HDP, tak po útocích došlo k razantnímu poklesu, ale v dalších letech začal příspěvek opět narůstat, a hodnoty, kterou nabýval před útoky dosáhl až v roce 2004. Přímá zaměstnanost zaznamenala kritickou situaci. Pokles byl zaznamenán již v roce 2001 tedy ihned po útocích, a to především z důvodu propouštění leteckých společností, ale pokračoval i v následujících letech. Příjmy z cestovního ruchu, které před teroristickými útoky rostly také po útocích poklesly. Nejvýraznější pokles byl zaznamenán v roce 2001, ale i v letech 2002-2003 nadále klesaly a vzpamatovaly se až v roce 2004, ale hodnoty, které dosahovaly před útoky dosáhly až v roce 2005. Z firem trpěly především letecké společnosti, které zaznamenali sníženou poptávku ještě před útoky, ale po nich došlo k razantnímu propadu. Mimo letecké společnosti zaznamenaly pokles i jiné podniky, jako například hotely. V případě zkoumané letecké společnosti American Airlines i hotelového impéria Hilton Worldwide holding bylo prokázáno, že po útocích se jejich finanční situace zhoršila.

Jako druhý stát bylo analyzováno Španělsko a tedy útoky, které zde proběhly 11. března 2004. V tomto státě byla situace z hlediska sledovaných ukazatelů zcela odlišná. U příjezdů zde nebyl zaznamenán žádný pokles, pouze příjezdy do ubytovacích zařízení jako jsou hotely, kempy a další rekreační zařízení ke krátkodobému ubytování zaznamenaly mírný pokles od dubna do srpna, ale poté nastalo zlepšení. Co se týče dopadů na HDP, tak to v průběhu let rostlo, a i příspěvek cestovního ruchu na HDP, takže zde nebyl shledán žádný dopad. U přímé zaměstnanosti také nebyl zjištěn žádný dopad, jelikož přímá zaměstnanost ve sledovaném období rostla, a to rostoucím tempem. Příjmy

z cestovního ruchu, také rostly, i když po útocích klesajícím tempem, což mohla způsobit snížená poptávka po hotelích v Madridu, ale i přesto se zásadní vliv na příjmy neprojevil. V případě zkoumaného podniku Melia Hotels International nebyly taktéž zjištěny žádné zásadní dopady, jelikož i přes vlastnictví hotelů v Madridu, kde klesla poptávka vlastní tento podnik také hotely u moře a zde jim naopak poptávka vzrostla.

Posledním analyzovaným státem byla Francie, která se v posledních letech potýká s mnoha útoky, ale ne všechny lze považovat za mezinárodní terorismus. Z tohoto důvodu byly zkoumány dva konkrétní útoky, a to útok z 13. listopadu 2015, a jako druhý útok ze 14. července 2016. Z hlediska příjezdů docházelo do roku 2013 k nárůstu, změna nastala v roce 2016, kdy došlo k poměrně vysokému poklesu příjezdů a tato skutečnost je přisuzována právě teroristickým útokům, které se v zemi odehrály v letech 2015-2016. HDP Francie v průběhu let rostlo, ale v případě příspěvku cestovního ruchu k HDP došlo v roce 2015 k poklesu, což způsobily opět teroristické útoky, které snížily spotřebu turistů. Z pohledu přímé zaměstnanosti v cestovním ruchu docházelo k poklesu již před útoky, i když v roce 2015, tedy po prvních útocích byl zaznamenán o něco vyšší pokles, který byl pravděpodobně způsoben propouštěním v některých hotelích. Zásadní dopad zaznamenaly příjmy z cestovního ruchu. Před teroristickými útoky tyto příjmy rostly až na výjimku v roce 2012, kdy byl zaznamenán mírný pokles, ale po útocích v roce 2015 došlo k razantnímu snížení příjmů oproti roku 2014. U Francie byla zkoumaná také cestovní skupinu Thomas Cook Group, která působí mimo jiné i ve Francii a bylo zjištěno, že v letech 2014-2016 tato společnost zaznamenala pokles příjmů z tohoto státu a zisk před zdaněním nebyl také příznivý, ale tento vývoj zde byl již před útoky.

Tato práce prokázala, že nejhorší dopady z vybraných zemí má USA, kde také dlouhou dobu trvalo, než se ve sledovaných ukazatelích dostali na úroveň, které dosahovali před teroristickými útoky. Francie si s sebou nese negativní dopady pouze v některých ohledech, konkrétně především z pohledu příjmů a příjezdů. Jelikož tyto útoky proběhly celkem v nedávné době, tak nelze zhodnotit, zda tyto negativní dopady budou nadále pokračovat. V případě Španělska nebyly zjištěny zásadní dopady, které by se prolínaly do dalších let po útocích.

I. Summary

The main goal of this work is to analyse the impact of terrorist attacks on the tourism sector, especially from the financial viewpoint.

The theoretical part deals with defining the terms of the tourism sector, its definition, structure and other specifics. Similarly, terrorism is defined there and its possible impact on states.

The practical part deals with concrete impacts on selected states. For the analysis, the United States of America (September 11, 2001), Spain (attacks on March 11, 2004) and France (attacks on November 13, 2015 and July 14, 2016) were elected. It was found that not for all countries terrorist attacks had negative impacts in the monitored aspects.

The worst impact was seen by the United States of Amerika, where the impact was evident on arrivals, incomes, tourism's contribution to GDP and employment. Also, the companies analysed, namely American Airlines and Hilton Worldwide Corporation, had negative effects on revenue and net profit.

The impact on Spain was strongly different. No significant influence has been shown on any of the monitored indicator, only hotels in the Madrid region have detected a modest fall in demand, which is a very modest impact compared to United States of America.

France has the impact somewhere between these countries. After the 2016 attacks, there have been a drop-in arrivals and in 2015 the tourism contribution to GDP has decreased slightly. To employment has not been found impact terrorism, because it has been declining even before the attacks. Also, the impact on revenue has been shown and it has declined substantially.

This work has shown that terrorism has a negative impact, but it means something different for each country. While the United States of America was negatively affected, there were no major changes in Spain. France had a negative impact, but it was very mild compared to the United States of America.

II. Keywords

terrorism, tourism, tourism contribution to GDP, revenues, employment

III. Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace

- 1) Beránek, J. (2013). *Ekonomika cestovního ruchu*. Praha: Mag Consulting.
- 2) Goeldner, Charles R., Ritchie, J. R. Brent (2009). *Tourism: principles, practices, philosophies*. New Jersey: John Wiley & Sons
- 3) Palatková, M. (2011). *Mezinárodní cestovní ruch*. Praha: Grada Publishing.
- 4) Pikna, B. (2006). *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie (právní náhled)*. Praha: Linde.
- 5) Roberts, G. K., Hogwood, P. (2003). *The Politics Today Companion to West European Politics*. New York: Manchester University Press.
- 6) Ryglová, K., Burian, M., Vajčnerová, I. (2011). *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada Publishing.
- 7) Zichová, J., Palatková M. (2014). *Ekonomika turismu: Turismus České republiky*. Praha: Grada Publishing

Internetové zdroje

- 8) Annual Report Owl (2018). *American Airlines Annual Report*. Přístup dne 1.3.2018 z: <http://www.annualreportowl.com/American%20Airlines/Annual%20Reports>
- 9) Bac, D. P., Bugnar, N. G., Mester, L. E. (2015). *Terrorism and its impacts on the tourism industry*. Revista Română de Geografie Politică (6-11). Přístup dne 1.12.2017 z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=51&sid=39cf3fe2-1fdd-477b-866a-1c3f986ed065%40sessionmgr102>
- 10) Baker, D. Mc. A., (2014). *The Effects of Terrorism on the Travel and Tourism Industry*. International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage (58-67). Přístup dne 1.12.2017 z: <https://arrow.dit.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=ijrtp>
- 11) Belau, D. (2003). *The impact of the 2001-2002 crisis on the hotel and tourism industry*. International Labour Organization. Přístup dne 5.3.2018 z: <https://www.tourmag.com/attachment/19389/>
- 12) Buesa, M., Valiño, A., Baumert, T. H. (2006). *The economic cost of March 11: measuring the direct economic cost of the terrorist attack on March 11, 2004 in Madrid*. Instituto de Análisis Industrial y Financiero. Přístup dne 15.3.2018 z: <http://webs.ucm.es/BUCM/cee/iaif/54/54.pdf>

- 13) CZ-NACE, (2017). *NACE kódy*. Přístup dne 29.11.2017 z:
<http://www.nace.cz/nace/79-cinnosti-cestovnich-agentur-ck-a-souvisejici-cinnosti/>
- 14) CZSO, (2017). *Příprava satelitního účtu cestovního ruchu v ČR – 2000*. Přístup dne 28.12.2017 z: https://www.czso.cz/csu/czso/1522-04--2__metodicke_vysvetlivky
- 15) Česká národní banka (2014). *Zavedení nového manuálu platební bilance (BPM6)*.
Přístup dne 13. 3. 2018 z:
https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/implementace_manualu_bmp6.html.
- 16) Direction Générale des Entreprises (2017). *82,6 million foreign tourists in France in 2016*. Direction Générale des Entreprises. Přístup dne 20.3.2018 z:
https://www.entreprises.gouv.fr/files/files/directions_services/etudes-et-statistiques/4p-DGE/2017-06-4p-N71-EVE-ENGLISH.pdf
- 17) Doggett, G., Dolmadjian, K. (2016). *How the 2015 Paris terror attacks have affected tourism*. The Local. Přístup dne 23.3.2018 z:
<https://www.thelocal.fr/20161111/paris-still-fighting-to-woo-back-tourists-one-year-after-attacks>
- 18) Eichler, J. (2006). *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Ministerstvo obrany České republiky - AVIS. Přístup dne 3.12.2017 z:
http://www.army.cz/assets/files/9960/mezinar_bez.pdf
- 19) Eur-Lex (2016). *Předcházení praní peněz prostřednictvím finančního systému*. Eur-Lex. Přístup dne 2.3.2018 z:
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/LSU/?uri=CELEX:32005L0060>
- 20) European Central Bank (2004). *Monthly Bulletin April*. European Central Bank. Přístup dne 25.2.2018 z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/mobu/mb200404en.pdf>
- 21) Eurostat, (2018). *Arrivals at tourist accommodation establishments – monthly data*.
Přístup dne 2.4.2018 z:
<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
- 22) Exceltur (2005). *Balance de 2004*. Exceltur. Přístup dne 1.3.2018 z:
http://exceltur.org/wp-content/uploads/adjuntos/1_Balance%20de%202004.pdf
- 23) Financial Action Task Force, (2008). *Terrorist financing*. Paris: FATF. Přístup dne 15.12.2017 z:
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Terrorist%20Financing%20Typologies%20Report.pdf>

- 24) Hay, E. L. H. (2015). *2014 International Tourism Statistics to France Released*. France Media platform. Přístup dne 20.3.2018 z:
<http://us.media.france.fr/en/node/2561>
- 25) Global Terrorism Database (2018). *Global Terrorism Database*. Přístup dne 15. 3. 2018. z:
http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?expanded=no&casualties_type=&casualties_max=&success=yes&country=69&ob=GTDID&od=desc&page=1&count=100#results-table
- 26) Global Terrorism Database (2018). *Global Terrorism Database*. Přístup dne 15. 3. 2018. z:
<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?expanded=no&search=united+states&ob=GTDID&od=desc&page=13&count=100#results-table>
- 27) Global Terrorism Database (2018). *Global Terrorism Database*. Přístup dne 15. 3. 2018. z:
<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?page=2&search=Spain&count=100&expanded=no&charttype=line&chart=overtime&ob=GTDID&od=desc#results-table>
- 28) Gupta, A. (2011). *Terrorism and its Impact on Financial Performance: A Case of Tourism Industry*. International Journal of Financial Management (46-52). Přístup dne 5.3.2018 z:
<http://www.publishingindia.com/GetBrochure.aspx?query=UERGQnJvY2h1cmVzfC85MzQucGRmfC85MzQucGRm>
- 29) Haşim, A., Ela, M. (2007). *Economic, Financial and Fiscal Effects of Terrorism: A Literature Review*. International Review of Management and Business Research, (1051-1071). Přístup dne 5.3.2018 z:
<http://www.irnbrjournal.com/papers/1506920049.pdf>
- 30) Hilton Hotels Corporation (2000). *Annual report 1999*. Přístup dne 15.3.2018 z:
<http://ir.hilton.com/~media/Files/H/Hilton-Worldwide-IR-V3/annual-report/1999-Annual-Report-Page-3-Removed.pdf>
- 31) Hilton Hotels Corporation (2002). *Annual report 2001*. Přístup dne 15.3.2018 z:
http://media.corporate-ir.net/media_files/irol/88/88577/reports/2001annualreport.pdf
- 32) Hilton Hotels Corporation (2003). *Annual report 2002*. Přístup dne 15.3.2018 z:
http://media.corporate-ir.net/media_files/nys/hlt/reports/ar2002.pdf

- 33) Hilton Hotels Corporation (2004). *Annual report 2003*. Přístup dne 15.3.2018 z:
http://media.corporate-ir.net/media_files/irol/88/88577/reports/2003_ar.pdf
- 34) Hilton Hotels Corporation (2007). *Annual report 2006*. Přístup dne 15.3.2018 z:
http://media.corporate-ir.net/media_files/irol/88/88577/Hilton_AR_2006.pdf
- 35) Hyunjoon, K., Zheng, G. (2004). *Impact of the 9/11 terrorist attacks on the return and risk of airline stocks*. Tourism and Hospitality Research. Přístup dne 15.3.2018 z:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.846.5963&rep=rep1&type=pdf>
- 36) Institute for economics & peace (2012). *Global terrorism index 2012*. Institute for economics & peace. Přístup dne 15.12.2017 z:
<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2012-Global-Terrorism-Index-Report.pdf>
- 37) Institute for economics & peace (2014). *Global terrorism index 2014*. Institute for economics & peace. Přístup dne 15.12.2017 z:
<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/04/Global-Terrorism-Index-Report-2014.pdf>
- 38) Institute for economics & peace (2015). *Global terrorism index 2015*. Institute for economics & peace. Přístup dne 15.12.2017 z:
<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/04/2015-Global-Terrorism-Index-Report.pdf>
- 39) Institute for economics & peace (2016). *Global terrorism index 2016*. Institute for economics & peace. Přístup dne 15.12.2017 z:
<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/02/Global-Terrorism-Index-2016.pdf>
- 40) Institute for economics & peace (2017). *Global terrorism index 2017*. Institute for economics & peace. Přístup dne 15.12.2017 z:
<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/11/Global-Terrorism-Index-2017.pdf>
- 41) Institute for the Analysis of Global Security (2004). *How much did the September 11 terrorist attack cost America?* Přístup dne 1.3.2018 z:
<http://www.iags.org/costof911.html>
- 42) International Monetary Fund (2009). *Balance of payments and international investment position manual*. Washington D.C.: IMF Multimedia Services Division. Přístup dne 19.12.2017 z:
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf>

- 43) Männik, E. (2009). *Terrorism: Its past present and future prospects*. Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused, (151-171). Přístup dne 5.3.2018 z:
http://www.ksk.edu.ee/wp-content/uploads/2011/03/KVUOA_Toimetised_12-M%C3%A4nnik.pdf
- 44) Sol Melia (2002). *Annual Report 2001*. Sol Melia. Přístup dne 19.3.2018 z:
<https://www.meliahotelsinternational.com/sites/default/files/informes-financieros/AnnualReport%202001.pdf>
- 45) Sol Melia (2003). *Annual Report 2002*. Sol Melia. Přístup dne 19.3.2018 z:
<https://www.meliahotelsinternational.com/sites/default/files/informes-financieros/Annual%20Report%202002.pdf>
- 46) Sol Melia (2004). *Annual Report 2003*. Sol Melia. Přístup dne 19.3.2018 z:
<https://www.meliahotelsinternational.com/sites/default/files/informes-financieros/Annual%20Report%202003.pdf>
- 47) Sol Melia (2007). *Annual Report 2006*. Sol Melia. Přístup dne 19.3.2018 z:
<https://www.meliahotelsinternational.com/sites/default/files/informes-financieros/Annual%20Report%202006.pdf>
- 48) Sol Melia (2008). *Annual Report 2007*. Sol Melia. Přístup dne 19.3.2018 z:
<https://www.meliahotelsinternational.com/sites/default/files/informes-financieros/Financial%20Report%202007.pdf>
- 49) National Travel & Tourism Office (2018). *Monthly Tourism Statistics – Monthly Arrivals to the United States*. Přístup dne 30.1.2018 z:
<http://tinet.ita.doc.gov/research/monthly/arrivals/index.asp>
- 50) National Travel & Tourism Office (2018). *Monthly Tourism Statistics – US Outbound Travel by World Regions*. Přístup dne 30.1.2018 z:
<http://tinet.ita.doc.gov/research/monthly/departures/index.html>
- 51) National Travel & Tourism Office (2018). *Analysis of the U. S. Citizen Outbound Market*. Přístup dne 30.1.2018 z: http://tinet.ita.doc.gov/view/m-2001-O-001/2001analysis_outbound.html
- 52) O'Connor, N., Stafford, M.R., Gallagher, G. (2008). *The impact of global terrorism on Ireland's tourism industry: An industry perspective*. Palgrave Macmillan (351-363). Přístup dne 5.3.2018 z:
<http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=10&sid=dc0930aa-a4f0-460d-9000-1ad5c798eea6%40sessionmgr102>

- 53) Organisation for Economic Co-operation and Development (2018). *Quarterly National Accounts: Quarterly Growth Rates of real GDP, change over previous quarter*. Organisation for Economic Co-operation and Development. Přístup dne 19.3.2018 z: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=350#>
- 54) Rada Evropské unie (2001). *Úřední věstník L 344, 28/12/2001 S. 0093 – 0096*. Přístup dne 28.12.2017 z:
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001E0931:CS:HTML>
- 55) Rada Evropské unie (2005). *Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu*. Rada Evropské unie. Přístup dne 5.2.2018 z:
<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=CS&f=ST%2014469%202005%20REV%204>
- 56) Ruml, M. (2007). *Moderní terorismus útočí na ekonomiku*. Přístup dne: 1. 3. 2018. z:
<https://www.finance.cz/zpravy/finance/107642-moderni-terorismus-utoci-na-ekonomiku/>
- 57) Schmid, A. (2004). *Terrorism - The Definitional Problem*. Case Western Reserve Journal, (375 – 419). Přístup dne 5.3.2018 z:
<https://scholarlycommons.law.case.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1400&context=jil>
- 58) St. Louis Fed (2018). *The Economic Impact of Terrorism on Developing Countries*. Přístup dne 1. 3. 2018. z:
<https://www.stlouisfed.org/on-the-economy/2018/january/economic-impact-terrorism-developing-countries>
- 59) Šturma P. (b.n.). *Mezinárodní smlouvy proti terorismu*. Přístup dne 2.3.2018 z:
<http://files.svses.webnode.cz/200004812-ee477f0380/sturma.pdf>
- 60) Teoman, D. C. (2017). *Terrorism and tourism in Europe, new „partners“?*. European Journal of Geography (132 – 142). Přístup dne 15.12.2018 z:
<http://www.eurogeographyjournal.eu/articles/8.Terrorism%20and%20tourism%20in%20Europe,%20new%20partners.pdf>
- 61) The financial Times Limited (2018). *Tourists shrug of terrorism threat and return to France*. The financial Times Limited. Přístup dne 21.3.2018 z:
<https://www.ft.com/content/c968924e-7dc7-11e7-ab01-a13271d1ee9c>

- 62) The World Bank TCdata360 (2018). *International tourism, number of arrivals*.
Přístup dne 15. 3. 2018. z:
https://tcdata360.worldbank.org/indicators/ST.INT.ARVL?country=FRA&indicator=1841&countries=USA,ESP&viz=line_chart&years=1995,2016
- 63) The World Bank TCdata360 (2018). *GDP (constant 2010 US\$)*. Přístup dne 15. 3. 2018. z:
https://tcdata360.worldbank.org/indicators/07dd6822?country=USA&indicator=28108&countries=ESP,FRA&viz=line_chart&years=1960,2016
The World Bank TCdata360 (2018). *Travel and Tourism direct contribution to GDP*.
dne 15. 3. 2018. z:
https://tcdata360.worldbank.org/indicators/tot.direct.gdp?country=USA&indicator=24650&countries=FRA,ESP&viz=line_chart&years=1995,202724650&countries=ESP,FRA&viz=line_chart&years=1995,2027
- 64) The World Bank TCdata360 (2018). *Travel and Tourism direct contribution to employment, %*. Přístup dne 15. 3. 2018. z:
https://tcdata360.worldbank.org/indicators/tot.direct.emp?country=FRA&indicator=24644&countries=USA,ESP&viz=line_chart&years=1995,2027
- 65) The World Bank TCdata360 (2018). *Travel and Tourism direct contribution to employment, Jobs (Thousands)*. Přístup dne 15. 3. 2018. z:
https://tcdata360.worldbank.org/indicators/tot.direct.emp?country=FRA&indicator=24643&countries=USA,ESP&viz=line_chart&years=1995,2027
- 66) The World Bank TCdata360 (2018). *International tourism receipts for travel items (current US\$)*. Přístup dne 15. 3. 2018. z:
https://tcdata360.worldbank.org/indicators/ST.INT.TVLR.CD?country=FRA&indicator=1845&countries=USA,ESP&viz=line_chart&years=1995,2016
- 67) The World Bank TCdata360 (2018). *GDP (constant 2010 %)*. Přístup dne 15. 3. 2018. z:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=US-FR-ES>
- 68) Thomas Cook Group (2014). *Annual Report & Accounts 2013*. Thomas Cook Group.
Přístup dne 22.3.2018 z:
https://www.thomascookgroup.com/wp-content/uploads/2014/04/016849_TC_AR13.pdf

- 69) Thomas Cook Group (2015). *Annual Report & Accounts 2014*. Thomas Cook Group. Přístup dne 22.3.2018 z:
<https://www.thomascookgroup.com/wp-content/uploads/2015/01/Thomas-Cook-Group-plc-Annual-Report-and-Accounts-2014-FINAL.pdf>
- 70) Thomas Cook Group (2016). *Annual Report & Accounts 2015*. Thomas Cook Group. Přístup dne 22.3.2018 z:
<https://www.thomascookgroup.com/wp-content/uploads/2016/01/Thomas-Cook-Group-plc-Annual-Report-2015.pdf>
- 71) Thomas Cook Group (2017). *Annual Report & Accounts 2016*. Thomas Cook Group. Přístup dne 22.3.2018 z:
<https://www.thomascookgroup.com/wp-content/uploads/2016/12/TCAR16.pdf>
- 72) United Nations (2010). *International Recommendations for Tourism Statistics 2008*. New York: United Nations. Přístup dne 15.12.2017 z:
https://unstats.un.org/unsd/publication/Seriesm/SeriesM_83rev1e.pdf
- 73) United Nations Statistics Division, (2008). *ISIC Rev. 4*. Přístup dne 15.2.2018 z:
<https://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=27&Lg=1>
- 74) UNWTO (b. n.). *Basic concepts of the tourism satellite account (TSA)*. Přístup dne 13. 3. 2018 z: <http://statistics.unwto.org/sites/all/files/docpdf/concepts.pdf>
- 75) World Economic Forum (2015). *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2015*. Geneva: World Economic Forum. Přístup dne 17.12.2017 z:
http://www3.weforum.org/docs/TT15/WEF_Global_Travel&Tourism_Report_2015.pdf
- 76) World Tourism Organisation (2001). *Tourism after 11 September 2001: Analysis, remedial actions and prospects (updated November 2001)*. World Travel Market London. Přístup dne 5.3.2018 z:
http://www.ontit.it/opencms/export/sites/default/ont/it/documenti/archivio/files/ONT_2001-01-01_01008.pdf
- 77) World Tourism Organization UNWTO (2014). *Tourism Highlights 2014 Edition*. World Tourism Organization UNWTO. Přístup dne 19.12.2017 z:
<https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416226>
- 78) Zákony pro lidi (2018). *Zákon č. 253/2008 Sb. Zákony pro lidi*. Přístup dne 2.3.2018 z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-253>

79) Zoreda, L. J. (2004). *Business Evaluation of the Terrorist Attacks of March 11 on Spanish Tourist Sector*. CEO Exceltur. Přístup dne 2.3.2018 z: <http://www.exceltur.org/wp-content/uploads/2015/01/English-version-11M-analysis.pdf>

IV. Seznam tabulek, obrázků a grafů

Seznam obrázků

Obrázek 1: Dopad šoku na příchozí turismus	31
Obrázek 2: Stupnice dopadů terorismu	34

Seznam tabulek

Tabulka 1: Státy s nejvíce příjezdy v roce 2012	33
Tabulka 2: Vývoj GTI ve vybraných zemích	34
Tabulka 3: Stanovení průměrného tempa růstu GTI	35
Tabulka 4: Vývoj příjezdů do USA	37
Tabulka 5: Tabulka 5: Změna příjezdů do USA v letech 2000-2002	38
Tabulka 6: Výjezdy z USA	39
Tabulka 7: Vývoj HDP USA	40
Tabulka 8: Čtvrtletní změna HDP USA	41
Tabulka 9: Vývoj zaměstnanosti USA.....	42
Tabulka 10: Vývoj příjmů z cestovního ruchu USA	43
Tabulka 11: Příjmy, výdaje a zisk American Airlines 1998-2006	44
Tabulka 12: Vývoj zisku American Airlines po čtvrtletích.....	45
Tabulka 13: Příjmy a zisk Hilton Worldwide Corporation.....	46
Tabulka 14: Čtvrtletní příjmy a čistý zisk Hilton Hilton Worldwide Corporation.....	47
Tabulka 15: Vývoj příjezdů do Španělska	49
Tabulka 16: Příjezdy do ubytovacích zařízení Španělsko	50
Tabulka 17: Vývoj HDP Španělsko.....	51
Tabulka 18: Čtvrtletní změna HDP Španělsko	52
Tabulka 19: Vývoj zaměstnanosti Španělsko	53
Tabulka 20: Vývoj příjmů z cestovního ruchu Španělsko	53
Tabulka 21: Vývoj příjmů a čistého zisku Melia Hotels International.....	55
Tabulka 22: Přehled útoků ve Francii.....	56
Tabulka 23: Vývoj příjezdů do Francie	60
Tabulka 24: Změna příjezdů do krátkodobých ubytovacích zařízení.....	61
Tabulka 25: Vývoj HDP Francie	61
Tabulka 26: Čtvrtletní změna HDP Francie	62

Tabulka 27: Vývoj zaměstnanosti Francie.....	63
Tabulka 28: Vývoj příjmů z cestovního ruchu Francie	64
Tabulka 29: Vývoj příjmů a čistého zisku Thomas Cook Group	65
Tabulka 30: Vývoj indexu konkurenceschopnosti Francie.....	66

V. Seznam používaných zkratk

OKEČ	Odvětвовá klasifikace ekonomických činností
NACE	Nomenclature générale des activités économiques dans les Communautés Européennes
UNWTO	United Nations World Tourism Organization
HDP	Hrubý domácí produkt
MMF	Mezinárodní měnový fond
TTCI	Travel & Tourism Competitiveness Index
TSA	Tourism Satellite Account
USA	Spojené státy americké
ETA	Euskadi ta Askatasuna
GTI	Globální teroristický index
GTD	Globální databáze terorismu
EU	Evropská unie
\$	dolar
€	euro
£	libra
%	procento
CR	cestovní ruch
mil.	milion
mld.	miliarda
bil.	bilion
ISIL	Islámský stát v Iráku a Levantě